

Pohjois-Korea matkakohteena ja maahan suuntautuvan matkailun eettisyys

Hanna Janhunen

Opinnäytetyö

Matkailun koulutusohjelma

2014

Tekijä Hanna Janhunen	Ryhmätunnus tai aloitusvuosi 2011
Raportin nimi Pohjois-Korea matkakohteena ja maahan suuntautuvan matkailun eettisyys	Sivu- ja liitesivumäärä 63 + 10
Ohjaajat Anu Seppänen, Annika Konttinen	
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Pohjois-Koreaa matkakohteena sekä selvittää tulevatko maan ongelmat esiin matkan aikana. Lisäksi tarkoitus oli pohtia sinne suuntautuvan matkailun eettisyyttä maan tiedossa olevien ihmisoikeusrikkomusten ja diktaattorihallinnon perusteella. Tuloksia ei julkaista absoluuttisena totuutena.</p> <p>Tutkimusongelmaa lähestyttiin ihmisoikeuksien ja vastuullisen matkailun teorian näkökulmasta. Työn kontekstina käsiteltiin Pohjois-Koreaa yleisesti maana, sen historiaa sekä sen taustalla vaikuttavia ideologioita sekä järjestelmiä. Kontekstissa selvitettiin myös maan nykyinen ihmisoikeustilanne.</p> <p>Tutkimus toteutettiin kevätlukukaudella 2014 kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä. Tutkimusmetodeina käytettiin haastattelua ja havainnointia. Aineistoa kerättiin haastatteleamalla Pohjois-Koreassa käyneitä matkailijoita, vastuullisen matkailun asiantuntijoita sekä Pohjois-Koreaan matkoja tekeviä suomalaisia matkanjärjestäjiä.</p> <p>Tuloksista selvisi, että Pohjois-Koreassa on matkakohteena potentiaalia sekä maa ei ole aivan sellainen kuin länsimaisten ennakkoluulot olettavat. Pohjois-Korean ongelmat tulevat esiin matkan aikana, vaikka niitä yritetäänkin peitellä. Lisäksi selvisi, että Pohjois-Korean matkailu ei sovi vastuullisen matkailun periaatteisiin eikä tämän perusteella olisi eettistä, mutta tiettyjen seikkojen valossa matkailua sinne ei voida pitää pelkästään epäeettisenä.</p> <p>Tutkimuksen pohjalta nousi esiin kaksi jatkotutkimusta. Toinen käsittelee Pohjois-Koreaan suuntautuvaa mahdollista matkailuboikottia ja toinen matkanjärjestäjän eettisen vastuun lisäämistä.</p>	
Asiasanat Pohjois-Korea, matkailu, vastuullinen matkailu, eettisyys, ihmisoikeudet	

Degree programme in tourism

<p>Author Hanna Janhunen</p>	<p>Group or year of entry 2011</p>
<p>The title of thesis North Korea as a travel destination and the ethicalness of its tourism</p>	<p>Number of pages and appendices 63+10</p>
<p>Supervisors Anu Seppänen, Annika Konttinen</p>	
<p>The objective of the thesis was to examine North Korea as a travel destination and to find out whether its problems emerge during one's trip. In addition, the objective is to question the ethicalness of tourism to North Korea considering its dictatorship and widely known human rights violations. The results are not published as an absolute truth.</p> <p>The objective of the study was analysed through theory of human rights and responsible travel. The conceptual framework of the study is North Korea as a country, its history and the political ideology and other systems operated by the regime. The conceptual framework includes a report covering the current human rights situation in North Korea.</p> <p>The study was conducted in the spring semester of 2014. The methodological approach of the study was qualitative. The data was collected by means of interview and observation. Travellers who have visited North Korea, experts in the responsible tourism field and Finnish tour operators who organise trip to North Korea were interviewed for the study.</p> <p>The results indicated that North Korea has potential as a travel destination and the truth behind the country is not in accord with the prejudices of the westerners. North Korea's problems do emerge during one's trip although the regime is trying its best to prevent it from happening. In addition, the results indicated that North Korea's tourism does not meet the criteria of responsible tourism and based on the result it would not be ethical. However, considering certain factors one cannot say North Korea's tourism is only unethical.</p> <p>Based on the study two propositions of study linked to North Korea's tourism emerged. One is to conduct a study of the positive and negative effects of a possible tourism boycott towards North Korea by other countries. The second is to conduct a study if it would be possible for tour operators to increase their ethical responsibility.</p>	
<p>Key words North Korea, tourism, responsible travel, ethicalness, human rights</p>	

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Pohjois-Korea.....	3
2.1 Historia	4
2.2 Juche-aate ja songbun-järjestelmä	5
2.3 Propaganda.....	6
2.4 Ihmisoikeusrikkomukset	7
2.5 Pohjois-Koreaan suuntautuva matkailu	10
2.6 Pohjois-Korea kirjallisuudessa.....	11
2.7 Matkailu ja ihmisoikeudet Myanmarissa.....	12
3 Ihmisoikeudet ja vastuullinen matkailu	14
3.1 Ihmisoikeudet ja matkailu	14
3.2 Vastuullisen matkailun kriteerit	16
3.3 Vastuullisen matkailun hyödyt.....	22
3.4 Vastuullisen matkailun haasteet.....	23
3.5 Dark tourism ja eettisyys	24
4 Tutkimuksen toteutus.....	26
4.1 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä	26
4.2 Aineiston hankinta	29
4.3 Tutkimuksen luotettavuus.....	30
5 Tutkimustulokset.....	32
5.1 Matkailijat	32
5.2 Asiantuntijat	41
5.3 Matkanjärjestäjät.....	45
5.4 Tulosten yhteenveto.....	49
6 Johtopäätökset.....	52
7 Pohdinta	55
Lähteet	57
Liitteet.....	64
Liite 1. Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus.....	64
Liite 2. Pohjois-Koreassa vierailneiden haastattelurunko	70

Liite 3. Asiantuntijoiden haastattelurunko	72
Liite 4. Matkanjärjestäjien haastattelurunko	73

1 Johdanto

Korean demokraattinen kansantasavalta eli Pohjois-Korea on maailman suljetuin diktatuurivaltio ja se sijaitsee Korean niemimaalla Aasiassa. Kansalaisten ihmisoikeudet ovat olemattomat ja maan talous on romahduksen partaalla. Pohjois-Korean media on hallituksen alaisuudessa ja tuottaa pelkkää propagandaa. Matkustaminen sinne on erittäin rajoitettua ja tarkasti valvottua ja onnistuu vain valmispakettimatkoilla matkatoimistojen kautta. Pohjois-Korean ihmisoikeusrikkomukset ovat tällä hetkellä kansainvälisesti ajankohtainen aihe etenkin YK:n komission julkaiseman raportin vuoksi.

Tämän työn tavoitteena on tutkia, millaisena Pohjois-Korea näyttäytyy maassa käyneille länsimaisille turisteille, selvittää tulevatko Pohjois-Korean ongelmat esiin matkan aikana sekä pohtia Pohjois-Korean matkailun eettisyyttä. Työ kartoittaa Pohjois-Korean nykyisen hallinto- ja ihmisoikeustilanteen sekä pohtii niiden valossa Pohjois-Koreaan suuntautuvaa matkailua eettisen matkailun näkökulmasta.

Keskeisiä tutkimuskysymyksiä työssä ovat:

- Millainen Pohjois-Korea on matkakohdeena?
- Paljastuvatko Pohjois-Korean ongelmat matkailijalle matkan aikana?
- Onko Pohjois-Koreaan suuntautuva matkailu eettistä, kun maan ihmisoikeuksien puute tunnetaan hyvin?

Tutkimuksessa käytetään kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Se pyrkii ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä sekä saamaan siitä syvällisemmän käsityksen. Tutkimusmenetelmänä käytetään haastattelua sekä havainnointia. Työ selvittää Pohjois-Koreasta saatavaa kuvaa haastatteleamalla Pohjois-Koreassa käyneitä matkailijoita. Tutkimuksen eettiseen puoleen hankitaan aineistoa haastatteleamalla ihmisoikeuksien ja vastuullisen matkailun parissa työskenteleviä tahoja Suomessa sekä vertaamalla Pohjois-Korean nykytilannetta eettisen matkailun teoriaan. Lisäksi haastatellaan Pohjois-Koreaan matkoja tekeviä suomalaisia matkanjärjestäjiä.

Toisessa luvussa kerrotaan yleisesti Pohjois-Koreasta maana ja sen historiasta. Lisäksi perehdytään poliittisiin ideologioihin ja järjestelmiin, joiden perusteella kyseinen sosia-

listinen valtio toimii. Luvussa kartoitetaan myös Pohjois-Korean ihmisoikeustilanne sekä kerrotaan vertailtavana esimerkkinä Myanmarin tilanne. Rajoitukset Pohjois-Korean matkailussa tuodaan myös esiin omana alalukunaan.

Kolmannessa luvussa keskitytään ihmisoikeuksiin ja vastuulliseen matkailuun käsitteinä. Luvussa selvitetään mitä ihmisoikeudet ovat ja miten ne ovat ristiriidassa matkailun kanssa. Lisäksi perehdytään vastuullisen matkailun kriteereihin sekä tutustutaan alalla toimiviin organisaatioihin. Lopuksi selvitetään vielä vastuullisen matkailun hyötyjä ja haittoja.

Neljäs luku kuvaa tutkimusprosessia. Siinä tutustutaan kvalitatiiviseen tutkimusmenetelmään sekä esitellään tutkimuksessa käytetyt metodit. Luvussa selvennetään myös miten tutkimusaineisto on hankittu. Lopuksi selvitetään tutkimuksen luotettavuutta validiteetin ja reliabiliteetin avulla.

Viidennessä luvussa esitellään tutkimustulokset. Tulokset on jaettu sen perusteella ketä on haastateltu kolmeen ryhmään: matkailijat, asiantuntijat ja matkanjärjestäjät. Tuloksien tueksi luvussa esitetään myös suoria lainauksia haastatteluista. Luvun lopussa tuloksista esitetään vielä yhteenveto. Tutkimuksen tuloksista selviää, millaisena Pohjois-Korea näyttää matkailijoille sekä miten Pohjois-Korean matkailu sopii eettisen matkailun viitekehykseen. Tulos siis kertoo paljastuuko Pohjois-Korean maailmalla tiedossa olevat ongelmat matkailijalle ja pitäisikö Pohjois-Koreaan edes matkustaa juuri näiden ongelmien aiheuttaman eettisen ristiriidan vuoksi. Tulokset antavat tietoa maan matkailusta kiinnostuneille, levittävät tietoa maan tilasta yleisesti sekä herättävät ihmisten huomion ja mielenkiinnon Pohjois-Koreaa kohtaan. Tutkimus saattaa myös jossain määrin vaikuttaa matkustuspäätöksiin.

Kuudennessä luvussa esitetään tutkimustulosten pohjalta tehtyjä johtopäätöksiä. Tuloksia myös peilataan kolmannessa luvussa esitettyyn vastuullisen matkailun teoriaan. Lisäksi luvussa esitellään kaksi tutkimuksen pohjalta esiin nousutta jatkotutkimusehdotusta. Seitsemännessä luvussa opinnäytetyöntekijä pohtii opinnäytetyöprosessia. Siinä kerrataan onnistumisia ja haasteita prosessin aikana sekä kerrotaan prosessin kulusta. Lisäksi opinnäytetyöntekijä kertoo motivaatiostaan sekä lopputuloksesta.

2 Pohjois-Korea

Korean demokraattinen kansantasavalta eli Pohjois-Korea on Aasiassa Korean niemimaalla sijaitseva noin 24,7 miljoonan asukkaan valtio. Pohjois-Korean pinta-ala on 122 762 km² ja maan pääkaupunki on Pjongjang. (Ulkoasiainministeriö 2014.) Viimeisin arvio maan bruttokansantuotteesta oli vuonna 2011, jolloin tulos oli 28 miljardia USD, kun taas eteläisen naapurimaan Etelä-Korean BKT oli 1,19 biljoonaa USD vuonna 2013. Pohjoisen naapurimaan Venäjän BKT puolestaan oli 2,11 biljoonaa USD vuonna 2013. (CIA World Factbook 2014a,b,c.)

Kuvio 1. Pohjois-Korean kartta (CIA World Factbook 2014a)

Tässä luvussa käsitellään Pohjois-Korean valtion historiaa ja taustaa. Luku selvittää Pohjois-Korean itsenäistymiseen johtaneet seikat sekä mitä tapahtui itsenäistymisen jälkeen. Historian tapahtumat selittävät osin esimerkiksi Pohjois-Korean vihan tiettyjä valtioita kohtaan. Tämä luku avaa myös maan taustalla olevia ideologioita ja käytäntö-malleja, joiden vuoksi Pohjois-Korea on nykypäivänä maailman suljetuin valtio. Lisäksi luku kartoittaa maan nykyisen ihmisoikeustilanteen.

2.1 Historia

Pohjois-Korea julistautui itsenäiseksi 8. syyskuuta 1948. Koreoiden jakautumiseen johdaneet tapahtumat alkoivat vuonna 1910, jolloin Japani miehitti Korean niemimaan ja liitti sen osaksi keisarikuntaansa. Japanin hävittyä liittoutuneille toisessa maailmansodassa Korean niemimaa jaettiin kahtia Neuvostoliiton hallinnoiman pohjoisen ja Yhdysvaltojen hallinnoiman etelän mukaisesti. Rajaviiva piirrettiin 38. leveyspiirin mukaisesti ja pohjoiselle puolelle luotiin kommunistinen hallinto, jonka johtoon valittiin Kim Il-Sung. (Liberty in North Korea 2014a; Ulkoasiainministeriö 2014.)

Koreoiden itsenäistyminen johti Korean sotaan vuonna 1950, jolloin Kim Il-Sung hyökkäsi etelään aikomuksenaan yhdistää maat. Aselepo solmittiin 27. heinäkuuta 1953 ja maiden väliin perustettiin neljä kilometriä leveä demilitarisoitu vyöhyke (demilitarized zone, DMZ) suunnilleen samaan kohtaan, jossa aikaisempikin rajaviiva oli ollut. Virallista rauhansopimusta ei ole vielä tehty, joten käytännössä Koreat ovat edelleen sotatilassa aselevosta huolimatta. (Liberty in North Korea 2014a; Ulkoasiainministeriö 2014.)

Pohjois-Koreaa on hallinnut itsenäistymisestään lähtien Kimin suku. Kim Il-Sung toimi maan itsevaltiaana vuosina 1948 – 1994 ja toteutti hallinnossaan itse kehittämänsä juče-ideologiaa, joka korostaa riippumattomuutta, itsenäisyyttä ja omavaraisuutta. Kimin perheen ympärille kehitettiin vahva henkilökultti, jolla varmistettiin kansalaisten tottelevaisuus. (Liberty in North Korea 2014a; Ulkoasiainministeriö 2014a.)

Kim Il-Sungin kuoltua vuonna 1994 valtaan nousi hänen poikansa Kim Il-Jong, joka muutti perustuslakia vuonna 1998 siten, että presidentin virka lakkautettiin ja Kim Il-Sung julistettiin maan ikuiseksi presidentiksi. Kim Il-Jong ajoi valtakaudellaan vuosina 1994 – 2011 niin kutsuttua armeija ensin -politiikkaa, jolloin armeijan vaikutus ja rooli kasvoi. (Ulkoasiainministeriö 2014a.)

Nykyään Pohjois-Korean johtajana toimii Kim Jong-Un, joka peri valta-asemansa isänsä kuoleman jälkeen vuonna 2011. Ensimmäisen hallintovuotensa aikana Kim Jong-Un

käytti suuren osan ajastaan toteuttaakseen uuden PR-suunnitelman, joka esitteli hänet nykyaikaisena versiona isoisästään Kim Il-Sungista. (Liberty in North Korea 2014a.)

2.2 Juche-aate ja songbun-järjestelmä

Juche-aate on Kim Il-Sungin kehittämä poliittinen ideologia, joka hyväksyttiin valtion viralliseksi ideologiaksi vuonna 1972. Se korostaa itsenäisyyttä, riippumattomuutta ja omavaraisuutta ja on tärkeä tekijä Pohjois-Korean valtion ja kansan ymmärtämisessä. Juchen kolme pääperiaatetta ovat itsenäisyys ja riippumattomuus politiikassa, taloudellinen omavaraisuus ja itseluottamus maanpuolustuksessa. Itsenäisyys politiikassa on keskeinen periaate ja sen mukaan jokaisella valtiolla on oikeus määrittellä itse toimintatavat kansan onnellisuuden ja hyvinvoinnin takaamiseksi. Juche korostaakin yhtäläistä itsemääräämisoikeutta ja muiden asioihin puuttumattomuutta valtioiden välillä. (Lee 2003.)

Kim Il-Sungin mukaan riippumattomuus ja omavaraisuus kansallisessa taloudessa ovat tärkeä pohja sekä poliittisen lahjomattomuuden takaamiseksi että kansallisen hyvinvoinnin saavuttamiseksi. Hän pelkäsi taloudellisen riippuvuuden ulkomaisesta avusta tekevän Pohjois-Koreasta muiden maiden satelliittivaltion eli toisen valtion määräysvallan alla olevan muodollisesti itsenäisen valtion. Kolmas periaate on itseluottamus kansallisessa puolustuksessa, joka on itsenäisen ja täysivaltaisen valtion olennainen piirre juchen mukaan. Tämän itseluottamukseen ja omavaraisuuteen perustuvan puolustusjärjestelmän toimeenpano käsittäisi koko maan liikekannallepanon ja juche-aatteen täydellisen istuttamisen aseistettujen joukkojen mieliin. Pohjois-Korean armeijan rauhanajan vahvuus onkin noin 1,1 miljoonaa sotilasta, ja sillä arvellaan olevan reservissä vielä seitsemän miljoonaa lisää. Sen armeija on miesmääräisesti mitattuna neljänneksi suurin maailmassa ja väkilukuun suhteutettuna maailman ylivoimaisesti suurin. (Lee 2003; Suomisanakirja 2014; Ulkoasiainministeriö 2014.)

Toinen käytössä oleva virallinen järjestelmä on songbun-järjestelmä. Vuosina 1958 – 1980 Pohjois-Koreassa suoritettiin projekti, jossa tutkittiin jokaisen kansalaisen taustat kahdeksanvaiheisesti ja jaettiin sen jälkeen kaikki pohjoiskorealaiset sosiaalisiin luokkiin johtajalle osoitetun lojaaliuden mukaan. Järjestelmä siis määrittelee, miten poliittisesti

luotettavia tai epäluotettavia kansalaiset ovat. Pääluokkia on kolme: ydinluokka, perusluokka ja vihollisluokka, ja ne jakautuvat yhteensä 51 alaluokkaan. Vihollisluokka kattaa noin 27 % väestöstä ja siihen kuuluvat valtion vihollisiksi ja epäpuhtaiksi leimatut taantumukselliset henkilöt, kuten entisten varakkaiden maanviljelijäperheiden jäsenet, kauppiaat, tehtailijat, katoliset, buddhalaiset, teloitettujen omaiset sekä japanilaismieliset ja yhdysvaltaismieliset. (Korea Institute for National Unification 2009, 180-187; Liberty in North Korea 2014b.)

Henkilön songbun-luokitus määrää esimerkiksi, missä kouluissa kyseinen henkilö saa opiskella, mihin ammatteihin hänellä on mahdollisuus päästä sekä missä päin maata hän voi asua ja jopa kenen kanssa hän voi mennä naimisiin. Vihollisluokkaan kuuluvia syrjitään elämänsä jokaisella osa-alueella. Heiltä on esimerkiksi evätty oikeus yliopistokoulutukseen, mahdollisuus liittyä puolueen jäseneksi sekä mahdollisuus tulla armeijan viranomaiseksi. Valtio säilyttää jokaisesta yli 17 vuotta täyttäneestä kansalaisesta kansiota, joka kattaa kaiken henkilön elämästä hänen songbunistaan lähtien. (Korea Institute for National Unification 2009, 180-187; Liberty in North Korea 2014b.)

2.3 Propaganda

Pohjois-Korean viranomaiset ovat muutamassa vuosikymmenessä onnistuneet ottamaan kontrolliinsa kaiken tiedonkulun maan sisällä lähes totaalisesti. Pientä osaa lukuun ottamatta lähes kaikki tieto, minkä pohjoiskorealaiset saavat, tulee jostakin hallituksen virastoista. Mitkään ulkopuoliset tiedonlähteet eivät haasta tätä hallituksen monopolia, ja Pohjois-Korea onkin ainutlaatuinen esimerkki melkein kokonaan suljetusta yhteisöstä. (Lankov 1995.)

Valtion kontrolloima media on ainoa sallittu tiedonlähde. Radio- ja televisiovastaanottimet ovat lukittu vastaanottamaan vain valtion kanavien taajuuksia ja kaikki ulkomainen kirjallisuus sekä aikakauslehdet ja sanomalehdet ovat kirjastojen suljetuilla osastoilla, joihin pääsy on erittäin tarkoin rajattua ja valvottua. Myös ennen kommunismidiktatuuria julkaistu pohjoiskorealainen kirjallisuus on lukkojen takana, sillä tavalliset kansalaiset saattaisivat saada näistä julkaisuista epätervetulleita ajatuksia tai lukea Kim Il-Sungin elämästä jotakin, mikä ei ole enää propagandakoneiston muokkaamassa johtajan

elämäkerran virallisessa versiossa. (Lankov 1995; United Nations Human Rights Council 2014, 7.)

Pohjois-Korean valtio toteuttaa kaiken kattavaa indoktrinaatiojärjestelmää, jossa kansalaisia aivopestään lapsuudesta saakka propagandalla. Järjestelmä levittää propagandaa henkilökultin vahvistamiseksi ja täydellisen tottelevaisuuden luomiseksi maan johtajaa kohtaan sulkien tehokkaasti pois kaikki itsenäiset ajatukset sekä mahdollisen kritiikin valtion virallista ideologiaa ja hallituksen propagandaa kohtaan. Propagandaa käytetään myös kansallisen vihan lietsomiseksi valtion virallisia vihollisia Japania, Yhdysvaltoja ja Etelä-Koreaa kohtaan. (Lankov 1995; United Nations Human Rights Council 2014, 7.)

2.4 Ihmisoikeusrikkomukset

Pohjois-Korean ihmisoikeustilannetta seurataan vuosittain Amnesty Internationalin ja Human Rights Watchin kaikki maailman maat kattavissa raporteissa. Aihe nousi erityisen ajankohtaiseksi, kun Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeusneuvoston maaliskuussa 2013 asettama komissio julkaisi raporttinsa maan ihmisoikeustilanteesta 17.2.2014. Komissio haastatteli yli 240 uhria ja muuta todistajaa luottamuksellisesti sekä yli 80 todistajaa ja asiantuntijaa todisti julkisesti tarjoten yksityiskohtaista tietoa. (Amnesty International 2014a; Human Rights Watch 2014; United Nations Human Rights Council 2014, 4-5.)

Komission mukaan Pohjois-Koreassa syyllistytään systemaattiseen, laajalle levinneeseen sekä törkeään ihmisoikeuksien rikkomiseen, ja monissa tapauksissa rikkomukset täyttävät tunnusmerkit rikoksista ihmisyyttä vastaan. Mielipiteen-, sanan- ja uskonnonvapaus on melkein kokonaan kielletty, samoin kuin oikeus vapaaseen kokoontumiseen ja tiedonsaantiin. Kuten luvussa 2.3 todettiin, Pohjois-Korean tehokas propagandakoneisto kouluttaa kansalaisia lapsuudesta lähtien valtion ideologiasta ja johtajien henkilökultista. Valtio valvoo kansalaisten yksityiselämää tarkoin varmistaakseen, että jokainen mahdollinen kriittinen ilmaus maan poliittista järjestelmää tai johtajaa kohtaan huomioidaan ja rangaistaan. Kansalaiset myös ilmiantavat toisiaan, mistä heidät palkitaan. Kristittyjä kansalaisia on kielletty harjoittamasta uskontoaan ja heitä vainotaan uskonsa vuoksi. (United Nations Human Rights Council 2014, 6-7.)

Pohjois-Korea harjoittaa myös virallista syrjintää, jonka juuret ovat luvussa 2.3 kuvatussa songbun-järjestelmässä ja joka vaikuttaa melkein jokaisella kansalaisten elämän osa-alueella. Myös sukupuoleen kohdistuvaa syrjintää tapahtuu, sillä syvään juurtuneet perinteiset patriarkaaliset asenteet ja väkivalta naisia kohtaan jatkuvat edelleen. Syrjintä onkin yhä yksi kontrollin pääkeinoista, ja sitä ja indoktrinaatiojärjestelmää tehostetaan eristämällä kansalaiset maahansa. Tämä rikkoo kaikilla tavoilla oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen ja valinnanvapauteen. Valtio määrää missä kansalaiset asuvat ja työskentelevät, eikä heidän ole mahdollista lähteä provinssistaan väliaikaisesti tai muutenkaan matkustaa maan sisällä ilman viranomaisten lupaa. Eliittikaupunki Pjongiang on varattu vain kaikkein luotettavimmille kansalaisille, ja alempaan songbuniin kuuluvia perheitä karkotetaan kaupungista. Lisäksi tavallisilta kansalaisilta on absoluuttisesti kielletty ulkomaille matkustaminen. (United Nations Human Rights Council 2014, 8-9.)

Syrjintää on harjoitettu myös 1990-luvulla alkaneen nälänhädän aikana, jolloin ruuan saannin ja jakelun määräytyminen perustui songbun-järjestelmään. Valtio käytti ruokaa hallintakeinona asukkaita kohtaan ja asetti ruuanjakelussa ensisijalle ne, joiden uskottiin olevan tärkeitä hallituksen pysyvyydelle. Valtio ei ole pystynyt tarvittavaan ruuan tuottamiseen ja jakeluun sitten 1980-luvun lopun ja se on ollut tietoinen huononevasta ruokatilanteesta jo kauan aikaa ennen ensimmäistä ruoka-apupyyntöä vuonna 1995. (United Nations Human Rights Council 2014, 10.)

Siltikin hallitus on aina asettanut armeijan tarpeet ensisijaisiksi, jopa massanälkiintymisen aikoina. Myös suuria määriä valtion varoja on käytetty luksustuotteisiin ja maan johtajan henkilökultin edistämiseen sen sijaan, että niillä olisi tarjottu ruokaa nälkiintyville kansalaisille. YK:n komissio toteaaakin, että valtion ja johtajan tekemät päätökset aiheuttivat ainakin sadan tuhansien ihmisten kuoleman ja johtivat pysyviin fyysisiin ja psykologisiin vammoihin niiden kohdalla, jotka selvisivät hengissä. Vaikka ruokatilanne ei ole enää yhtä vakava kuin 1990-luvulla, nälkä ja aliravitsemus ovat edelleen laajalle levinneitä ja niihin liittyviä kuolemantapauksia raportoidaan edelleen. Komissio on erityisen huolestunut lasten aliravitsemuksesta ja sen pitkäkantoisista seurauksista. (United Nations Human Rights Council 2014, 10-11.)

Komissio on löytänyt myös todisteita siitä, että Pohjois-Korean poliisi- ja turvallisuusjoukot systemaattisesti käyttävät törkeästi ihmisoikeuksia rikkovia rangaistuksia ja väkivaltaa luodakseen pelon ilmapiirin, joka osaltaan ennaltaehkäisee hallituksen ja sen ideologian haastajia. Valtion turvallisuusinstituutiot mielivaltaisesti pidättävät ja myöhemmin vangitsevat poliittisista rikoksista syytettyjä, joiden perheitä ei informoida syytettyjen kohtalosta tai sijainnista. Lisäksi kidutus on vakiintunut osa kuulusteluprosessia. (United Nations Human Rights Council 2014, 11.)

Poliittisista rikoksista syytetyt ovat pakotetusti ”kadonneet” ilman oikeudenkäyntiä jollekin neljästä poliittisesta vankileiristä. Näillä poliittisilla vankileireillä (*kwanliso*) arvelaan olevan 80 000 – 120 000 poliittista vankia tällä hetkellä. Vangit elävät brutaaleissa oloissa ja kokevat jatkuvasti tahallista nälkiinnyttämistä, pakkotyötä, teloituksia, kidutusta, raiskauksia sekä lisääntymisoikeuden rikkomista muun muassa pakotetuilla abortteilla. Tuomio leirillä on elinikäinen, ja ainakin ennen syytetyt mukana leirille lähetettiin kolme sukupolvea hänen perhettään, jotka olivat myös syyllisiä verisukulaisuuden nojalla. Komission mukaan kyseisiä tapauksia tapahtuu vieläkin aika ajoin. Pohjois-Korea kieltää edelleen leirien olemassaolon, mutta väite on todistettu vääräksi entisten vartioiden, vankien ja naapurien todistuksilla. (Hawk 2003, 24; United Nations Human Rights Council 2014, 12.)

Vakavia ihmisoikeusrikkomuksia tapahtuu myös tavallisessa vankilajärjestelmässä, joka koostuu tavallisista vankileireistä (*kyohmaso*) sekä muista lyhyen aikavälin pakkotyöleireistä. *Kyohmaso*-leirit ovat teoriassa ”ideologista uudelleenkouluttamista” varten, mutta vangit pakotetaan raskaaseen pakkotyöhön ja he kokevat samanlaista väkivaltaa ja ihmisoikeusrikkomuksia kuin *kwanliso*-leireillä olevat. Suurin osa *kyohmaso*-leirien vangeista ovat mielivaltaisen vangitsemisen uhreja, jotka on vangittu kokonaan ilman oikeudenkäyntiä tai ilman puolueetonta oikeudenkäyntiä. (Hawk 2003, 42; United Nations Human Rights Council 2014, 12.)

Pohjois-Korean viranomaiset toteuttavat osana valtion virallista menettelytapaa joko julkisia tai salaisia teloituksia vastauksena poliittisiin ja muihin rikoksiin, jotka eivät yleensä ole edes vakavimpien rikosten joukossa. Julkiset teloitukset eivät ole enää niin yleisiä, mutta niitä toteutetaan edelleen, ja vuonna 2013 tilastoissa näytti olevan piikki

poliittisesti motivoituneissa julkisissa teloituksissa. Pohjois-Korea on myös syyllistynyt 1950-luvulta lähtien muiden maiden kansalaisten kidnappaukseen sekä heidän kotimaahansa paluun estämiseen systemaattisesti ja osana valtion virallista menettelytapaa. (United Nations Human Rights Council 2014, 12-13.)

Komissio toteaa saamiensa todistuksien ja muun tiedon perusteella, että Pohjois-Koreassa on syyllistytty rikoksiin ihmisyyttä vastaan virallisten menettelytapojen, jotka on laadittu valtion korkeimmalla tasolla, perusteella. Rikoksiin sisältyvät väestön riisto, murha, orjuuttaminen, kidutus, vangitseminen, raiskaus, pakotetut abortit ja muu seksuaalinen väkivalta, vaino poliittisella, uskonnollisella, rodullisella tai sukupuolesta riippuvalla perusteella, pakotettu väestön siirto, pakotettu katoaminen sekä epäinhimillinen tietoisesti aiheutettu nälkiinnyttäminen. Komissio toteaa myös, että edellä mainittuihin rikoksiin syyllistyminen jatkuu edelleen Pohjois-Koreassa, sillä niiden ytimessä olevat menettelytavat, instituutiot ja käyttäytymismallit pysyvät samoina. (United Nations Human Rights Council 2014, 14.)

2.5 Pohjois-Koreaan suuntautuva matkailu

Pohjois-Koreaan matkustaminen on tarkoin rajattua ja valvottua. Matkat toteutetaan useimmiten ryhmämatkoina matkanjärjestäjien toimesta. Jotkut matkanjärjestäjät tarjoavat mahdollisuutta ”omatoimikierroksiin”, mutta silloinkin matkailijalla on seuranaan kaksi pohjoiskorealaista opasta. Täydellinen omatoimimatkailu ilman paikallista opasta ja matkanjärjestäjän käyttöä ei onnistu missään tilanteessa. (Young Pioneer Tours 2014a.)

Amerikkalaisten matkailun rajoitukset on nykyään poistettu, mutta maan kansalaiset voivat saapua ja lähteä Pohjois-Koreasta ainoastaan lentäen eikä heidän ole mahdollista yöpyä pohjoiskorealaisessa kodissa, vaikka se kuuluisikin matkaohjelmaan. Myös journalistien matkailuun on muutama edellytys. He tarvitsevat erikoisviisumin sekä luvan Pohjois-Korean hallitukselta päästäkseen maahan. Matkailijan ei ole luvallista kierrellä kohteessa yksinään, vaan hänellä on oltava paikallinen opas seurassaan aina hotellista poistuessa. Paikalliset oppaat myös kertovat mitä nähtävyyksiä ja muita paikkoja saa valokuvata. (Young Pioneer Tours 2014a.)

Pohjois-Korean matkailumarkkinoilla toimii nykyään monia matkanjärjestäjiä, joiden valikoimissa on vaihtelevia matkapaketteja kaupunkilomista Pjongjangissa kiertomatkoihin ympäri maata. Siltikin vain muutamat kaupungit on avattu länsimaalaisille turisteille ja valtaosa maasta pysyy edelleen suljettuna. Yksi suurimmista matkailuvetovoi-
mista on vuosittain järjestetty Arirang Mass Games -tapahtuma, jota Pohjois-Korean ilmoituksen mukaan ei järjestetä vuonna 2014. (Young Pioneer Tours 2014b.)

Yksi monista matkanjärjestäjistä on Young Pioneer Tours, joka tarjoaa matkoja ryhmissä sekä omatoimisesti budjettimatkoilijoille. Koryo Tours puolestaan on perustettu 1990-luvun alussa ja tarjoaa monipuolisia matkapaketteja. Suomesta matkoja järjestää ainakin Olympia-matkatoimisto, joka toteuttaa 10 päivän kiertomatkaansa neljä kertaa vuonna 2014, sekä Mandala Travel, joka toteuttaa kahdeksan päivän kiertomatkaansa kaksi kertaa vuonna 2014. (Koryo Tours 2014; Mandala Travel 2014; Olympia 2014; Young Pioneer Tours 2014c.)

2.6 Pohjois-Korea kirjallisuudessa

”Jos halusin vastauksia kysymyksiini, oli selvää, etten saisi niitä Pohjois-Koreasta. Minun olisi puhuttava maasta lähteneiden – loikkareiden – kanssa.” (Demick 2012, 17.)

Loikkareiden elämistä kertovilla kirjoilla on merkittävä osa maasta kertovassa kirjallisuudessa, sillä ne tarjoavat ainutlaatuisen mahdollisuuden saada todenmukainen kuva Pohjois-Koreasta. Barbara Demick kertoo kirjassaan *Suljettu maa - Elämää Pohjois-Koreassa* (2012) kuuden loikkarin tarinan sekä omakohtaisia kokemuksia Pohjois-Korean matkoiltaan.

Leiri 14 - Pako Pohjois-Koreasta kertoo Shin Dong-Hyukin, tietävästi ainoan Pohjois-Korean vankileiriltä paenneen, tarinan vankeudesta vapauteen. Pjongjangin akvaariot – 10 vuotta Pohjois-Korean Gulagissa (Chol-Wan, K. & Rigoulot, P.) puolestaan kertoo Kangin perheestä, joka suljetaan kymmeneksi vuodeksi vankileirille. Hyun Hee Kim jakaa tarinansa siitä, miten 18-vuotiaana armeijan salaiselle leirille viedystä tytöstä tuli 115 ihmisen murhaaja ja terroristi kirjassa *Sieluni kyyneleet*. (Harden 2012, 14; Suomalainen Kirjakauppa 2014a,b.)

Pohjois-Koreasta on tehty myös monia tutkimuksia. Maan politiikasta ja arkielämästä voi lukea Andrei Lankovin teoksesta *The Real North Korea: Life and Politics in the Failed Stalinist Utopia*. Kim-Il Sungin ja Kim Jong-Ilin henkilökuviin voi tutustua syvällisemmin Bradley K. Martinin teoksessa *Under the Loving Care of the Fatherly Leader: North Korea and the Kim Dynasty*. (Amazon 2014a,b.)

2.7 Matkailu ja ihmisoikeudet Myanmarissa

Muissakin maissa on samankaltaisia matkailuun ja etenkin ihmisoikeusrikkomuksiin liittyviä ongelmia ja niiden aiheuttamia eettisiä ristiriitoja kuin Pohjois-Koreassa. Vuonna 2014 Freedom Housen (2014) raportissa huonoimman arvosanan ihmisoikeustilanteestaan sai Pohjois-Korean lisäksi seuraavat yhdeksän maata: Keski-Afrikan tasavalta, Päiväntasaajan Guinea, Eritrea, Saudi-Arabia, Somalia, Sudan, Syyria, Turkmenistan ja Uzbekistan. Tässä luvussa käsitellään lyhyesti listalta pois päässeän Myanmarin tapahtumia. Oltuaan 35 vuotta suljettuna ulkomaailmalta ja johdossa toimineen sotilasjuntan kenraalien ajettua maan talouden romahduksen partaalle sen piti löytää keino houkutella maahan vierasta valuuttaa ja sijoittajia (Eriksson, Noble, Pattullo & Barnett 2009, 34).

Matkailun kehitys Myanmarissa on avoimesti yhdistetty laajamittaiseen ihmisoikeuksien rikkomiseen maata hallitsevan sotilasjuntan toimesta (Tourism Concern 2014c). Hallitus julisti vuoden 1996 ”Visit Burma” -vuodeksi, jonka vuoksi käynnistettiin valtavat infrastruktuurin kehitystyöt. Koska pääomaa ei ollut, kehitystyöt toteutettiin lähinnä palkattomilla pakkotyöläisillä sekä kokonaisten kylien uudelleensijoittamisella, jotka dokumentoitiin ulkopuolisten tahojen, kuten Amnesty Internationalin, puolesta jatkuviksi ihmisoikeusrikkomuksiksi. (Smith & Duffy 2003, 86.)

Esimerkiksi yli 200 000 ihmistä siirrettiin vastoin tahtoaan Rangoonista, jotta saatiin vapautettua arvokasta keskusta-aluetta rakennuksia varten, ja 120 000 ihmistä kutsuttiin suorittamaan velvollisuuttaan Ye-Tavoy -rautatien rakennuksessa, jonka aikana noin 200 – 300 ihmisen arveltiin saaneen surmansa. Kaksikymmentä tuhatta ihmistä, joista osa oli kahlehdittu toisiinsa, pakotettiin siivoamaan Mandalayn kaupunkia ympäröivä vallihauta. (Smith & Duffy 2003, 86.)

Turismista saatujen voittojen ohjautuminen kenraalien taskuun sekä vähäisen hyödyn ulottuminen tavallisille myanmarilaisille johtivat siihen, että oppositio ja sen johtaja Aung San Suu Kyi vaativat matkailuboikottia Myanmariin vuonna 1996. Marraskuussa 2010 ilmoitettiin, että kokonaisvaltainen boikotti oli peruttu ja nykyään yksittäiset matkailijat ja pienet ryhmät ovat tervetulleita maahan. Boikotti pätee silti pakettimatkoihin ja muihin suurempiin matkailuyrityksiin, kuten risteilijöihin, sillä ne tuottavat hyvin vähän hyötyä myanmarilaisille mutta saattavat tuottaa sitäkin enemmän voittoa sotilasjuntalle. (Tourism Concern 2014c.)

3 Ihmisoikeudet ja vastuullinen matkailu

Matkailu on yksi maailman suurimmista toimialoista. UNWTO:n mukaan (2013, 6) vuonna 2012 kansainvälisten turistisaapumisien määrä kasvoi 4 % ylittäen historiallisesti miljardin turistin rajan ensimmäistä kertaa koskaan. Samana vuonna kehittyvien maiden matkailu nousi Aasian johdolla 4,3 % ohittaen kehittyneiden maiden matkailu kasvun (3,7 %). Ihmisoikeudet ja vastuullinen matkailu nousevatkin aina vain tärkeämmäksi turismin kasvaessa kehittyvissä maissa.

Tässä luvussa perehdytään ihmisoikeuksien ja vastuullisen matkailun käsitteisiin. Luku kertoo, mitä ihmisoikeudet ovat ja miten ne ja matkailu ovat ristiriidassa. Lisäksi selvitetään, mitä tarkoitetaan vastuullisella matkailulla ja millaisia kriteerejä alan eri toimijaorganisaatiot ovat vastuulliselle matkailulle luoneet. Vastuullisen matkailun kriteerien yhteydessä tutustutaan lyhyesti myös kahteen etiikan teoriaan, joiden pohjalta matkailun eettisyyttä voidaan pohtia. Lopuksi perehdytään vielä vastuullisen matkailun hyötyihin ja haasteisiin.

3.1 Ihmisoikeudet ja matkailu

Ihmisoikeudet ovat synnynnäisiä oikeuksia jokaiselle ihmiskunnan jäsenelle riippumatta sukupuolesta, rodusta tai mistään muusta tekijästä. Ne ovat yleismaailmallisia, perustavanlaatuisia sekä luovuttamattomia oikeuksia, jotka on turvattu kansainvälisillä oikeudellisesti velvoittamilla ihmisoikeussopimuksilla. (United Nations Human Rights 2014c; Amnesty Finland 2014.)

Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus (The Universal Declaration of Human Rights) on suuri virstanpylväs ihmisoikeuksien historiassa. Julistus hyväksyttiin 10. joulukuuta 1948 Pariisissa YK:n yleiskokouksessa 48 edustajamaan toimesta ja on tänä päivänä käännetty 418 eri kielelle. Se määritteli ensimmäistä kertaa koskaan perimmäiset ihmisoikeudet yleismaailmallisesti suojeltaviksi. (United Nations Human Rights 2014a,b.)

”Kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan. Heille on annettu järki ja omatunto, ja heidän on toimittava toisiaan kohtaan veljeyden hengessä.” (United Nations Human Rights 2014b.)

Yllä oleva suora lainaus on YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen ensimmäinen artikla. Kaiken kaikkiaan 30 artiklaa sisältävä julistus takaa pääpiirteissään kaikille tasavertaiset oikeudet elämään, vapauteen ja inhimilliseen kohteluun. Sen mukaan mihinkään tekijään perustuvaa erotusta ei saa tehdä ja kaikki ihmiset ovat tasavertaisia lain edessä. Kaikilla on oikeus vapaaseen liikkuvuuteen valtion sisällä sekä oikeus lähteä maastaan sekä palata sinne. (United Nations Human Rights 2014b.) Julistuksen suomenkielinen käännös on kokonaisuudessaan tämän työn liitteenä (liite 1).

Kuitenkin ihmisoikeuksia rikotaan jatkuvasti matkailun nimissä. Matkailuala on yksi maailman suurimmista ja nopeimmin kasvavista aloista, jolla on potentiaalia luoda uusia työpaikkoja sekä vaurautta. Siltikin alalla rikotaan varsinkin köyhien yhteisöjen ihmisoikeuksia useimmiten kehittyvissä maissa. Rikkomukset pohjaavat hallitusten kykyyn suojella kansalaistensa oikeuksia. Hankkiessaan ulkomaisia sijoittajia ja valuuttaa monet hallitukset asettavat suurien yritysten intressit edelle, jolloin ihmisoikeusrikkomukset saattavat jäädä huomiotta. (Tourism Concern 2014e.)

Matkailuala tarvitsee maata ja merta kehittyäkseen ja rakentaakseen aina vain uusia lomakyliä, hotelleja, vesipuistoja ja golf-kenttiä. Tämä on johtanut siihen, että ihmisiä hädätään pakolla ja joskus väkivaltaisestikin kodeistaan vastoin tahtoaan pientä tai olematonta korvausta vastaan. Monesti pakolla hädetyt asukkaat menettävät elinkeinonsa. Alkuperäiskansojen kohdalla häätö mailta, joilla esi-isät ovat asuneet, saattaa aiheuttaa psykologisen kärsimyksen lisäksi myös kulttuurista tuhoa. Alkuperäiskansojen kulttuuria valjastetaan myös muilla tavoilla matkailun käyttöön ilman kunnollista korvausta tai ihmisoikeuksien takaamista. Muillekin paikallisille työ matkailun parissa tarkoittaa yleensä huonoa palkkaa, pitkiä työtunteja ja karuja työoloja. Myös vedenpuute paikallisissa yhteisöissä on ongelma, sillä monin paikoin vesiresurssit ohjataan turistien käyttöön, jolloin paikallisille ei jää tarpeeksi vettä. (Eriksson ym. 2009, 9-11, 13, 32; Tourism Concern 2014e.)

3.2 Vastuullisen matkailun kriteerit

Vastuullisen matkailun perusoletus on, että matkailun hyödyt ja haitat voidaan jakaa entistä oikeudenmukaisemmin (Avara Maailma 2014). Se on yksi kestävän matkailun keskeisistä näkökulmista ja tähtää paikallisten toimijoiden turismista saadun hyödyn maksimoimiseen. Tämä tavoite saavutetaan kohteen paikallisten ja kansainvälisten toimijoiden molemminpuolisesti suotuisan ja tasapuolisen yhteistyökumppanuuden avulla. Vastuullinen matkailu tukee myös paikallisten yhteisöjen oikeutta toimia yhtäläisinä osakkaina ja hyödynsaajina matkailun kehitysprosessissa välittämättä siitä ovatko he osallisia matkailutoiminnassa. (Tourism Concern 2014a.)

Vastuullisen matkailun sektorilla ei ole yhteisiä universaaleja kriteereitä, joiden perusteella matkailua voisi mitata. Alalla on kuitenkin monia toimijoita, jotka ovat kaikki luoneet omat kriteerinsä ja ohjeensa vastuulliselle matkailulle. Ne painottavat kaikki sosiaalista, kulttuurista, ekonomista ja ympäristöllistä vastuuta ja vaikka kriteerit ovat eri organisaatioiden alaisia, toistuu niissä tietyt yhdistävät tekijät kuten paikallisten etu ja hyvinvointi, luonnon- ja kulttuuriperinnön suojelu sekä molemminpuolinen kunnioitus ja suvaitsevaisuus. Kriteerit perustuvat monin paikoin ihmisoikeuksiin, joita käsiteltiin luvussa 3.1. Alla olevassa taulukossa on yhteenveto eri organisaatioissa toistuvista kriteereistä, joiden pohjalta vastuullisen matkailun kriteerit voidaan luoda.

Taulukko 1. Yhteenveto eri organisaatioiden vastuullisen matkailun kriteereistä

Luonnonsuojelu	<ul style="list-style-type: none">• Matkailu osana kestävää kehitystä, tavoitteena luonnonvarojen vaaliminen sekä luonnon ehkäiseminen (UNWTO)• Matkailu myötävaikuttaa positiivisesti luonnonsuojeluun ja luonnon monimuotoisuuden säilymiseen (Responsible Tourism Partnership)• Reilu ja kestävä luonnonvarojen käyttö (Tourism Concern)• Matkustaminen sesongin ulkopuolella ei kuormita ympäristöä niin paljon, veden- ja energiansäästö, jätteiden minimointi (Reilun matkailun yhdistys)
Kulttuuriperinnön suojelu ja rikastuttaminen	<ul style="list-style-type: none">• Kulttuuriperinnön suojaaminen ja sen kasvun edistys (UNWTO, Responsible Tourism Partnership)• Kunnioitus kulttuurisia osa-alueita kohtaan, alkuperäiskulttuurien käyttö matkailussa yhteisymmärryksestä, pyhät paikat suojattu matkailulta (Tourism

	Concern)
Kulttuurien välinen kunnioitus ja ymmärrys	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteisymmärrys ja kunnioitus eri kansojen ja yhteisöjen välillä (UNWTO) • Mahdollisuus paikallisten kulttuuristen, sosiaalisten ja ympäristöllisten tekijöiden ymmärtämiseen (Responsible Tourism Partnership) • Reilu kauppa turistien ja paikallisten välillä, vastuulliset ja asioihin perehtyneet turistit (Tourism Concern) • Paikallisen kulttuurin kunnioitus, paikallisten tapojen ja käytäntöjen tuntemus (Reilun matkailun yhdistys)
Paikallisten hyvinvointi	<ul style="list-style-type: none"> • Paikalliset yhteisöt mukaan turismitoimintaan, voittojen ja etujen tasapuolinen jako (UNWTO) • Suurempi ekonominen hyöty paikallisille, paikallisten yhteisöjen hyvinvoinnin kasvattaminen, paikalliset mukaan päätöksentekoon heitä koskevissa asioissa (Responsible Tourism Partnership) • Paikallisten edun huomioonottaminen neuvotteluissa, reilu hyödynjako paikallisille osakkaille (Tourism Concern) • Suosi paikallista (Reilun matkailun yhdistys)
Talous ja työolojen parannus	<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomisten voittojen tasapuolinen jakautuminen (UNWTO) • Ekonomisten haittojen minimointi (Responsible Tourism Partnership) • Matkailualalla toimivien yrittäjien ja työntekijöiden oikeudet, joita viranomaiset valvovat (UNWTO) • Työolojen parannus ja helpompi pääsy alalle (Responsible Tourism Partnership) • Kansainvälisten säädösten mukaiset reilut palkat ja työolot YK:n ihmisoikeusjulistuksen puitteissa (Tourism Concern)

Yhdistyneiden kansakuntien alainen Maailman matkailujärjestö eli World Tourism Organization (UNWTO) hyväksyi vuoden 1999 yleiskokouksessaan 10 Global Code of Ethics in Tourism -periaatetta, jotka käsittelevät ekonomista, sosiaalista, kulttuurista ja ympäristöllistä vastuuta matkailun parissa. Ensimmäinen artikla kannustaa matkailun vaikutusta yhteisymmärrykseen ja kunnioitukseen eri kansojen ja yhteisöjen välillä. Matkailua tulisi toteuttaa tasapainossa isäntäalueiden ja -maiden tapojen ja perinteiden kanssa sekä kunnioittaen niiden lakeja. Vastavuoroisesti paikallisten asukkaiden tulisi kunnioittaa maassa vierailevia turisteja. Toisen artiklan mukaan matkailun pitäisi olla väline yksilölliseen ja yhteisölliseen itsensä toteuttamiseen tarkoittaen, että matkailu on oikeus ja avoimin mielin harjoitettuna se on korvaamaton tapa itsensä koulutukseen,

molemminpuoliseen suvaitsevaisuuteen ja uuden oppimiseen eri kansojen erilaisuudesta. Turismia tulisi harjoittaa tasa-arvoisesti ja ihmisoikeuksia kunnioittaen. (UNWTO 2014b.)

Kolmannen artiklan mukaan matkailun tulee olla osana kestävästä kehityksestä ja vaalia luonnonvaroja sekä ehkäistä luonnon tuhoutumista. Neljäs artikla puolestaan nostaa esiin kulttuuriperinnön suojaamista sekä sen kasvun edistämistä. Viides artikla korostaa paikallisten yhteisöjen ottamista mukaan matkailutoimintaan sekä matkailusta saatujen ekonomisten, sosiaalisten ja kulttuuristen voittojen ja etujen tasapuolista jakamista, erityisesti matkailusta syntyvien työpaikkojen jakamista. Myös itse turistit ovat oikeutettuja oikean tiedon saamiseen matkakohteestaan sekä sen oloista ja matkailun kehitysprosessissa olevien tuottajien tulee taata turvalliset olot turisteille. Kuudes artikla siis painottaa matkailun tuottajien ja alihankkijoiden vastuuta. (UNWTO 2014b.)

Seitsemäs artikla korostaa oikeutta matkailuun ja painottaa sen olevan yhtäläinen oikeus kaikille, jota ei saa yrittää hankaloittaa missään tapauksessa. Sen mukaan matkailun kasvuun ja kehitykseen tulisi myös panostaa julkisten viranomaisten toimesta. Kahdeksas artikla painottaa turistien liikkumisenvapautta. Jokaisen turistin tulisi olla vapaa liikkumaan oman maansa sisällä tai valtiosta toiseen kansainvälisten ja kansallisten lakien puitteissa eikä kukaan turisti saisi kohdata liiallisia muodollisuuksia tai syrjintää. Yhdeksäs artikla puolustaa matkailualalla toimivien yrittäjien ja työntekijöiden oikeuksia, joita paikallisten ja kansallisten viranomaisten tulisi valvoa. Kymmenes artikla kehottaa jokaisen matkailun kehittämisessä mukana olevan osapuolen hyväksymään edellä mainitut artiklat osana toimintatapojaan. Vaikkakaan UNWTO:n kymmenen artiklaa eivät ole laillisesti sitovia, järjestö kehottaa vapaaehtoisesti omaksumaan ne osaksi toimintatapoja. (UNWTO 2014a,b.)

Vuonna 2002 puolestaan järjestettiin The Cape Town Conference on Responsible Tourism in Destinations -konferenssi Kapkaupungissa, Etelä-Afrikassa. Konferenssin järjestivät Responsible Tourism Partnership ja Western Cape Tourism, ja siihen otti osaa 280 edustajaa 20 eri maasta. Edustajien allekirjoittaman vastuullisen matkailun julistuksen mukaan matkailu on vastuullista silloin, kun se minimoi ekonomiset, sosiaaliset ja kulttuuriset haitat. Matkailun tulisi luoda suurempi ekonomisen hyöty paikallisil-

le ja kasvattaa paikallisten yhteisöjen hyvinvointia sekä parantaa työoloja ja taata helppompi pääsy alalle. Paikalliset asukkaat tulisi myös ottaa mukaan päätöksentekoon asioissa, jotka koskevat heidän elämäänsä ja niihin kohdistuvia muutoksia. (Responsible Tourism Partnership 2014.)

Julistuksen mukaan matkailun tulisi myös positiivisesti myötävaikuttaa luonnon- ja kulttuuriperinnön suojeluun sekä luonnon monimuotoisuuden säilymiseen. Turisteille pitäisi myös tarjota miellyttävämpiä kokemuksia entistä merkityksellisempien paikallisten asukkaiden kohtaamisten kautta sekä heille pitäisi tarjota mahdollisuus paikallisten kulttuuristen, sosiaalisten ja ympäristöllisten tekijöiden ymmärtämiseen. Lisäksi matkailun tulisi olla myös fyysisesti rajoittuneiden matkailijoiden ulottuvilla. Kaiken kaikkiaan vastuullinen matkailu luo molemminpuolista kunnioitusta isäntien ja vieraiden välille sekä rakentaa kansallista ylpeyttä ja itseluottamusta. (Responsible Tourism Partnership 2014.)

Tourism Concern taas on itsenäinen brittiläinen hyväntekeväisyysjärjestö. Sen visiona on maailma, jossa matkailun kaikki osapuolet hyötyvät tasapuolisesti ja jossa itse toimialan, turistien ja paikallisten yhteisöjen väliset suhteet perustuvat luottamukselle ja kunnioitukselle. Omien sanojensa mukaan Tourism Concern kampanjoi paremman matkailun puolesta ja keskittyy enemmän matkailun kehityspuoleen, jossa se peräänkuuluttaa vastuullisen matkailun arvoja. Prosessi, joka mahdollistaa reilusti tuotetun matkailutuotteen myynnin markkinoilla, vaatii selkeät kehityisperiaatteet sekä julkisen kehitysprosessin, jossa osallisena ovat tuottajat, alihankkijat ja paikalliset yhteisöt. Tourism Concern onkin määritellyt viisi kriteeriä, joiden pitäisi toteutua jo matkailun kehitysprosessissa. (Tourism Concern 2014a,b,d)

Ensimmäisenä painotetaan reilun kaupan mukaista yhteistyökumppanuutta turismin, alan toimijoiden sekä paikallisten yhteisöjen välillä. Konsultoinneissa ja neuvotteluissa tulee siis ottaa huomioon paikallisen yhteisön, kuten matkailuyritysten ja muidenkin kuin matkailun kanssa tekemisissä olevien asukkaiden, edut. Paikallisten asukkaiden (myös alkuperäiskansojen edustajien) palkkaaminen avaa uusia mahdollisuuksia yhteisölle. Kriteerien mukaisesti liiketoimien tulee olla vastuullisia ja julkisia sekä läpäistä

ympäristölliset ja sosiaaliset tarkastukset. Myös kaikenlainen korruptiotoiminta on kielletty. (Tourism Concern 2014a.)

Toinen kriteeri tukee reilua hyödynjakoa paikallisille osakkaille. Paikallisille tuottajille maksetaan tuotteista reilu hinta ja turismista kertyvä voitto jaetaan tasapuolisesti siten, että julkisten varojen käytöstä saadaan takaisin jotain mikä parantaa julkisia sosiaalisia ja ympäristöllisiä resursseja kohteessa. Tourism Concernin mukaan myös paikallisia tuotteita ja materiaaleja tulisi käyttää matkailun kehityksessä silloin kun se katsotaan tilanteeseen sopivaksi ja ekologisesti kestäväksi. Tähän kriteeriin sisältyy myös kunnioitus kulttuurisia osa-alueita kohtaan. Omaisuus- ja ihmisoikeudet tulee ottaa huomioon kohteen markkinoinnissa ja imagon esittelyssä sekä paikallis- ja alkuperäiskulttuurien käyttö matkailutarkoituksiin tulisi tapahtua vain yhteisestä ymmärryksestä ja paikallisten yhteisöjen valvonnan alla. Myös pyhät paikat ja muut kulkuoikeutta rajoittavat alueet tulisi tunnistaa ja suojata matkailukehitykseltä. (Tourism Concern 2014a.)

Kolmas kriteeri korostaa reilua kauppaa turistien ja paikallisten välillä. Vastuullisten ja asioihin perehtyneiden turistien tulisi edistää molemminpuolisesti hyödyllistä vaihtokauppaa paikallisten kanssa, jolloin turistit maksavat tuotteista reilun markkinahinnan ja paikalliset puolestaan veloittavat tuotteistaan reilun markkinoiden mukaisen hinnan. Neljäs kriteeri kehottaa vastuulliseen ja kestävään luonnonvarojen käyttöön, jossa ympäristönsuojelututkimuksella ja siihen investoimisella on suuri rooli, kuten myös paikallisten yhteisöjen konsultoinnilla. Viides kriteeri vaatii kansainvälisten säädösten mukaisia reiluja palkkoja ja työoloja YK:n ihmisoikeusjulistuksen puitteissa. Näihin kuuluvat muuan muassa maan lakien mukainen minimipalkka, kokoontumisvapaus, turvallisuus- ja terveysäädökset, ehdoton lapsi- ja orjatyövoiman käyttökielto ja tasavertainen kohtelu. (Tourism Concern 2014a.)

Reilun matkailun yhdistys puolestaan on perustettu vuonna 2003 ja sen tarkoituksena on välittää tietoa vastuullisesta matkailusta suomalaisille matkailijoille sekä matkailualan toimijoille. Perustamisen taustalla on perustajan halu herättää Suomessa keskustelua matkailun vaikutuksista ja etiikasta matkailussa. Yhdistys onkin laatinut edellä esiteltyistä organisaatioista poiketen ohjeet vastuulliselle matkailijalle eikä matkailun kehittäjille. Ohjeista ensimmäinen kehottaa hankkimaan tietoa kohteesta etukäteen, esimerkiksi

internetistä jonkun suuremman organisaation, kuten Tourism Concernin, sivuilta tai opaskirjoista ja jopa kaunokirjallisuudesta. Myös matkablogit ovat pätevä lähde matkaa suunniteltaessa. (Reilun matkailun yhdistys 2014a,b,c.)

Ohjeet kannustavat myös matkustamaan huippusesongin ulkopuolella, jolloin matkailijoiden tasaisempi virta ei kuormita ympäristöä niin paljon, sekä valitsemaan vastuuntuntoinen matkanjärjestäjä, jonka toiminta minimoi ympäristölliset ja sosiaaliset haitat ja hyödyttää paikallisyhteisöä. Lisäksi kannattaa aina suosia paikallista, jolloin matkailija tukee paikallista yhteisöä ja liiketoimintaa. (Reilun matkailun yhdistys 2014d,e,f.)

Reilun matkailun yhdistys kehottaa myös säästämään vettä ja energiaa matkan aikana sekä minimoimaan jätteet. Myös paikallisen kulttuurin kunnioitus on tärkeää ja pohjautuu paikallisten tapojen ja käytäntöjen tuntemukseen. Tapoihin perehtynyttä matkailijaa yleensä kunnioitetaan enemmän ja vastaanotto kohteessa saattaa olla lämpimämpi. Lisäksi matkailijaa kehoitetaan suojelemaan ihmisiä, eläimiä ja luontoa sekä kertomaan näkemästään ja kokemastaan muille potentiaalisille matkailijoille. (Reilun matkailun yhdistys 2014a,g.)

Vastuullisen matkailun käsitettä voidaan pohtia myös etiikan näkökulmasta. Erilaisten eettisten teorioiden perusteella voidaan yrittää ratkaista onko matkustus tiettyyn kohteeseen eettisesti oikein. Tässä opinnäytetyössä käsitellään teorioista vain kahta: utilitarismia ja Kantin velvollisuusetiikkaa. Utilitarismi on etiikan teoria, jossa seuraukset ovat kriteerinä teon eettisyydelle. Teko on moraalisesti oikeutettu, kun se maksimoi siitä seuraavat hyödyt eli kun se tuottaa suurimmat mahdolliset hyödyt mahdollisimman monelle henkilölle - ei vain teon tekijälle. Toisin sanoen siis teko, joka tuottaa suurimman hyödyn kaikille senkin jälkeen kun siitä aiheutuvat haitat on otettu pois odotetuista hyödyistä, on eettisesti oikein. Utilitarismissa suurin hyöty mitataan suurimmalla onnellisuudella, ja sekä lyhyen ajan että pitkän ajan seuraukset merkitsevät. (Lieberman & Nissen 2008, 19-21; Smith & Duffy 2003, 55-57.)

Immanuel Kant puolestaan kehitti 1700-luvulla teorian, jonka mukaan teon moraalisuuden määrittää itse teon luonne eikä seuraukset. Kantin niin kutsutun velvollisuusetiikan mukaisesti syyt tekojen takana tekevät niistä moraalisesti oikeutettuja eli moraa-

listen tekojen syynä on velvollisuudentunne. Otetaan esimerkkinä kaksi rikasta hotellinomistajaa, jotka lahjoittavat hyväntekeväisyyteen. Toinen tekee sen saadakseen positiivista julkisuutta ja parantaakseen omaa imagoaan, toinen omistajista puolestaan tekee teon, koska hän tuntee velvollisuudekseen auttaa vähäosaisempia. Kantin mukaan jälkimmäinen teko on moraalisesti oikein, vaikka teot sinällään ovat täysin samanlaisia. Velvollisuuksien lisäksi Kantin mukaan ihmisillä on toisiaan kohtaan myös tiettyjä oikeuksia. Ihmisten velvollisuus on kohdella toisiaan kuin ihmisiä: toisilla on oikeus vaatia muita täyttämään tämän velvollisuuden itseään kohtaan. Kant on myös aikoinaan argumentoinut matkustamisen oikeuden puolesta, ja nykyaikaiset dokumentit, kuten aikaisemmin tässä luvussa mainittu UNWTO:n Global Code of Ethics in Tourism, ovat jatkaneet samaa argumenttilinjaa yrittäen kuitenkin korjata epätasapainoisuutta vieraiden ja isäntien oikeuksien välillä eettisin periaattein. UNWTO:n toisen artiklan mukaisestihan matkailun tulisi edistää ihmisoikeuksia, ja yksi matkustusoikeuden argumentin kriittisistä elementeistä on löytää tasapaino yksittäisen matkailijan oikeuksien ja paikallisen isäntäyhteisön oikeuksien välillä. (Lieberman & Nissen 2008, 27-30; Smith & Duffy 2003, 74.)

3.3 Vastuullisen matkailun hyödyt

Oikein johdettuna matkailu voi auttaa suojelemaan maan kulttuuri- ja luonnonvaroja, ja se on lisännyt paikallisten ja vierailijoiden etuja ja hyötyjä (UNWTO 2013, 25). Matkailun johtaminen reilujen arvojen mukaan loisi enemmän työpaikkoja varsinkin kehittyvissä maissa, kannustaisi paikallisten palkkaamiseen sekä paikallisten raaka-ainesten käyttöön ja myötävaikuttaisi positiivisesti ekonomian muihin osa-alueisiin. Vastuullinen matkailu siis tukee paikallista yhteisöä ja vähentää köyhyyttä. (UNWTO 2011.)

Paikallisten yhteisöjen hyödyn maksimoimisen lisäksi reilujen arvojen noudatus matkailukehityksessä johtaa myös ympäristöllisiin hyötyihin, joita ovat esimerkiksi säästöt veden- ja energiankulutuksessa sekä hiilidioksidipäästöjen vähentyminen. Se myös lisää biodiversiteetin, ekosysteemien ja kulttuuriperinnön merkitystä. Kaiken matkailutoiminnan muuntaminen vastuullisen matkailun mukaiseksi vahvistaisi sen kykyä luoda ekonomista kasvua, työpaikkoja sekä kehitystä samalla ympäristöä suojellen. (UNWTO 2011.)

3.4 Vastuullisen matkailun haasteet

Matkailun kehittäminen kestävän kehityksen periaatteiden mukaan on haastavaa. UNWTO:n mukaan (2012,3) matkailuala kohtaa varsinkin seuraavat kuusi haastetta, jotka tulisi ratkaista vihreiden ja reilun kaupan arvojen mukaisesti: energia- ja kasvihuonekaasupäästöt, vedenkulutus, jätehuolto, biologisen diversiteetin menetys, kulttuuriperinnön ja rakentamisen tehokas johtaminen sekä suunnittelu ja hallinto.

Matkailu on merkittävä tekijä kasvihuonekaasupäästöissä maailmanlaajuisesti. Energiankulutuksen kasvu matkailussa, liikenteessä, majoituksessa ja turismiin liittyvissä aktiviteeteissa sekä riippuvuus fossiilisista polttoaineista aiheuttavat epävarmuutta alan kasvuun tulevaisuudessa sekä seuraamuksia kasvihuonekaasupäästöjen ja ilmastonmuutoksen muodossa. Tutkimusten mukaan turistit käyttävät myös enemmän vettä kuin paikalliset, mikä saattaa johtaa ongelmiin varsinkin massaturismialueilla. Euroopassa matkailun vuosittainen kokonaisvedenkulutus arvelaan olevan 843 miljoonaa m³ ja jokainen turisti käyttää keskimäärin 300 litraa vettä päivässä, kun taas luksuslomalla olevat turistit saattavat käyttää jopa 880 litraa vettä päivässä. Vastaavasti jokainen asukas Euroopassa käyttää noin 241 litraa vettä päivässä. Suurimpia vedenkuluttajia matkailualalla ovat muun muassa golfkentät, uima-altaat ja wellness-keskukset. (UNWTO 2012, 3, 12-13.)

Jätehuolto on matkailualalla edelleen kasvava ja hyvin tunnettu haaste, ja jokainen kansainvälinen turisti Euroopassa tuottaakin päivittäin ainakin yhden kilon jätettä. Huonosti suunniteltu jätehuolto vaikuttaa myös veden laatuun turismialueilla, sillä jäteveden hallinnoiminen saattaa olla haasteellista jopa kehittyneissä ja rikkaissa kohdemaissa. Matkailu luo haasteita myös biologisen diversiteetin ylläpitämisessä, sillä massaturismilla on ollut jo negatiivinen vaikutus monin paikoin ympäröivään luontoon esimerkiksi koralliriutoilla, sademetsissä ja vuoristoalueilla. Biodiversiteetti ei tule välttymään matkailun kasvun vaikutuksilta, ja siksi se tulisikin ottaa huomioon jo kohteen suunnittelu- vaiheessa. (UNWTO 2012, 21-22.)

Turistien kiinnostus paikallisten alkuperäiskansojen kulttuureista voi johtaa negatiivisiin vaikutuksiin ja pahoihin häiriöihin paikallisten yhteisöjen elämässä. Huonosti suunnitel-

tu ja hallinnoitu matkailu on jo monin paikoin ajanut paikallisten yhteisöjen yli sekä kaupallistanut vanhat perinteet, jolloin kulttuurin selviytyminen on uhattuna. Joskus turistikohdeet ovat myös rakennettu ulkopuolisten toimesta paikoille, jotka paikallisten yhteisöjen tai alkuperäiskansojen mielestä kuuluvat heille. Tämä taas johtaa konflikteihin, jolloin yhteistyö ja molemminpuolinen hyötyminen ovat melkein mahdoton saavuttaa. Tehokas suunnittelu ja johtaminen ovatkin avainasemassa monella matkailun osa-alueella. (UNWTO 2012, 24.)

Lisäksi Goodwinin (2011, 128-131) mukaan matkailuala ei panosta taloudellisesti matkakohteiden kestävyYTEEN, mikä itsessään on haaste. Turismi käärii voitot päältä, mutta ei panosta ollenkaan julkisten voimavarojen ylläpitämiseen, vaikka se onkin niistä riippuvainen. Haaste onkin siinä, että julkisten voimavarojen ylläpito ei yleisesti nähdä matkailualan vastuuksi eikä ala myönnä olevansa riippuvainen niistä voimavaroista, joiden ylläpito on nyt paikallisten yhteisöjen vastuulla. Paikalliset valtuustot rahoittavat esimerkiksi kulttuurinähtävyyksiä ja julkisia alueita, joista matkailuyritykset ovat riippuvaisia, mutta haluttomia tukemaan taloudellisesti. Kohdejärjestelyistä huolehtiminen onkin yleensä minimoitu vain kohteen markkinoimiseen.

3.5 Dark tourism ja eettisyys

Dark tourism on suhteellisen uusi käsite matkailualalla, vaikka sitä on harjoitettu niin kauan kuin itse matkailuakin. Matkailua, joka tavalla tai toisella yhdistää matkailukohteen, nähtävyyden tai kokemuksen ja kuoleman, kärsimyksen tai katastrofin, kutsutaan dark tourismiksi. Toisin sanoen dark tourism on matkustusta kohteeseen, joka liitetään kuolemaan, kärsimykseen tai muuhun näennäisesti kaameaan toimintaan tai tapahtumaan. Näihin lasketaan esimerkiksi matkustus yksittäis- ja massamurhapaikoille (Auschwitz, Kambodzhan kuoleman kentät), muistomerkeille (hautausmaat, sotamuistomerkit), nähdäkseen todisteita tai symbolisia rekonstruktioita kuolemasta (sotamuseot) ja uudelleennäyteltyihin tapahtumiin (kuuluisat taistelut näyteltynä). (Sharpley & Stone 2009, 9-14.)

Dark tourismin suosioon on vaikuttanut kaksi asiaa. Toisaalta ”mustiin” matkakohteisiin ja nähtävyyksiin kiinnitetään merkittävän paljon huomiota yleisesti. Toisaalta taas

dark tourism on käyttäytymisilmiö, joka lähtee ”mustasta turistista” itsestään. Jokaisella turistilla on omat motiivinsa vierailta tietyssä paikassa, ja matkustusmotiivit saattavatkin vaihdella turistien joukossa samassa vierailukohteessa. Näin ollen onkin olemassa ”mustuuden eri asteita”, kun turistien kuluttajakäyttäytyminen otetaan huomioon. (Sharpley & Stone 2009, 16-17.)

Dark tourism -kohteita määritelläänkin sen mukaan, miten dominoiva motiivi kuolema on matkailijalle sekä miten tarkoituksenmukaisesti kohde tyydyttää tätä motiivia. Näiden määritelmien pohjalta on tunnistettu neljä dark tourismin ”astetta”. Pale tourismissa turistilla on vähäinen kiinnostus kuolemasta vieraillessaan kohteessa, jota ei ollut tarkoitettu turistinähtävyydeksi. Grey tourism demand -turisti on kiinnostunut kuolemasta vieraillessaan kohteissa, joita ei ollut tarkoitettu nähtävyyksiksi. Grey tourism supply -turistilla puolestaan on jonkinasteinen, mutta ei dominoiva, kiinnostus kuolemasta vieraillessaan kohteessa, joka perustettiin tarkoituksellisesti hyväksikäyttäen kuolemaa. Black tourism on ”täyttä” dark tourismia, missä kiinnostus kuolemaan tyydytetään kokemuksilla, jotka tarkoituksellisesti suunniteltiin tätä varten. (Sharpley & Stone 2009, 19-20.)

Dark tourismin kaksi pohjimmaista haasteetta eettisyyden suhteen ovat liiketoiminta-etiikka, tarkoittaen mihin pisteeseen asti alan toimijat kokevat toimintansa olevan eettistä, sekä henkilökohtainen moraalit, tarkoittaen mihin pisteeseen asti vierailijat omien moraaliperiaatteidensa valossa hyväksyvät nämä usein provokatiiviset kertomukset kohteiden takana. Dark tourismin parissa joudutaan käsittelemään eettisiä ristiriitoja, kuten miten sallia vierailijoiden pääsy vankileireille silti noudattaen moraalisia periaatteita kunnioituksesta uhrien omaisia kohtaan tai ylipäättäen hyväksyä se tosiasia, että dark tourism -kohteet yleensä ovat seurauksia sosiaalisesta vastuuttomuudesta. (Sharpley & Stone 2009, 131-132.)

4 Tutkimuksen toteutus

Tämä luku käsittelee tutkimuksen toteutusta. Luku kertoo, miten tutkimusongelmiin haettiin vastauksia, sekä selventää valintojen takana olevia perusteluja ja motiiveja. Siinä käydään läpi valittu tutkimusmenetelmä sekä sitä tukemaan valitut tutkimusmenetelmät. Luku käsittelee myös yksityiskohtaisen selonteon aineiston hankinnasta ja lopuksi käsittelee vielä tutkimuksen luotettavuutta.

4.1 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä

Tässä tutkimuksessa käytetään kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Sen lähtökohdaksi on todellisen elämän kuvaaminen ja se pyrkii tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti sekä ymmärtämään sitä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161). Pohjois-Korean antamaa vaikutusta länsimaalaisille turisteille kartoitettiin haastattelemalla puolistrukturoidusti maassa vierailleita henkilöitä. Lisäksi matkakokemuksista arvioitiin havainnoimalla eri Pohjois-Koreaa koskevia matkablogeja. Pohjois-Korean matkailun eettisyyden pohdintaan haettiin puolestaan asiantuntijanäkökulmaa puolistrukturoidulla haastattelulla vastuullisen matkailun sektorilla toimivien ammattilaisten kanssa. Lisäksi haastateltiin Pohjois-Korean matkapaketteja tarjoavia suomalaisia matkanjärjestäjiä, jotta heidän näkökulmansa tulisi myös esiin ja jotta voidaan selvittää miten he omaksuvat mahdolliset omat eettiset periaatteensa matkapaketin tuottamiseen.

Laadullinen tutkimus sopii hyvin tutkimusmenetelmäksi silloin, kun halutaan selvittää tapahtumien yksityiskohtaisia rakenteita, tutkia luonnollisia tilanteita sekä ollaan kiinnostuneita tapahtumissa mukana olleiden yksittäisten toimijoiden rakenteista. Kvalitatiivinen tutkimus pyrkii enemmän tulkintaan ja toimijoiden näkökulman ymmärtämiseen, kun taas kvantitatiivinen tutkimus pyrkii ennustettavuuteen ja yleistettävyyteen. Lisäksi kvalitatiivisen tutkimuksen sanotaan tutkivan merkityksiä, kun kvantitatiivinen tutkimus puolestaan tutkii käyttäytymistä. Laadullisen tutkimusmenetelmän keskeisiä tutkimusmenetelmiä ovat yleensä havainnointi, kysely, haastattelu ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. (Metsämuuronen 2006, 88; Hirsjärvi & Hurme 2008, 22; Tuomi & Sarajärvi 2013, 71.)

Kvalitatiivisessa tutkimusotteessa aineiston tieteellisyyden kriteerinä ei ole määrä vaan laatu. Usein laadullisessa tutkimuksessa pyritäänkin analysoimaan mahdollisimman perusteellisesti pieniä määriä tapauksia eli käytetään harkinnanvaraista otantaa. Lisäksi laadullinen tutkimus on hypoteesiton eli tutkijalla ei ole ennako-oletuksia tutkimuskohteesta tai tutkimustuloksista. Laadulliselle tutkimukselle on myös ominaista se, että tutkimussuunnitelma saattaa elää tutkimuksen mukana ja tulkinta jakautuu koko tutkimusprosessiin eikä toisiaan seuraaviin vaiheisiin. (Eskola & Suoranta 2001, 15-19.)

Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä valittiin, koska tutkimuksen tavoitteena oli ymmärtää tutkittavaa ilmiötä ja tarkastella todellista elämää. Tavoite oli myös analysoida perusteellisesti pieni määrä tapauksia ja todella ymmärtää eri toimijoiden näkökulmia. Tutkimus myös tutkii henkilökohtaisia tapahtumia ja mielipiteitä, jolloin yksityiskohtaiset rakenteet ja luonnolliset tilanteet ovat tutkimuksellisesti tärkeitä.

Yksi laadullisen tutkimuksen suosituimmista menetelmistä on haastattelu. Erilaisia haastattelutyyppjä on monia aina yksilö- ja ryhmähaastatteluista lomakehaastatteluihin. (Metsämuuronen 2006, 111-112.) Haastatteluiden rakenne voi olla strukturoitu, jolloin kysymysten muotoilu ja järjestys ovat kaikille samat sekä vastausvaihtoehdot on annettu valmiiksi. Puolistrukturoidussa haastattelussa taas kysymykset ovat kaikille samat, mutta haastateltava saa vastata omin sanoin eli valmiita vastausvaihtoehtoja ei anneta. Teema-haastattelussa puolestaan aihepiirit eli teema-alueet on etukäteen valittu, mutta haastattelun tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. Avoimessa haastattelussa taasen keskustellaan tietystä aiheesta, mutta kaikkia teema-alueita ei käydä läpi jokaisen haastateltavan kanssa. (Aaltola & Valli 2010, 28-29.)

Haastattelun suuri etu verrattuna muihin tiedonkeruumenetelmiin on sen joustavuus. Haastattelutilanteessa aineiston keruuta voidaan säädellä tilanteen edellyttämällä tavalla ja vastaajia myötäillen. Myös haastatteluaiheiden järjestystä on mahdollista muuttaa ja haastattelijalla on enemmän mahdollisuuksia tulkita vastauksia. Lisäksi haastattelussa on mahdollista saada vastausten takana olevia motiiveja esiin sekä syventää vastauksia pyytämällä perusteluja. Myös lisäkysymyksien teko on mahdollista. Etuna on lisäksi mahdollisuus tavoittaa haastateltavat myöhemminkin, jos aineistoa on tarpeen täydentää. (Hirsjärvi ym. 2009, 205-206; Hirsjärvi & Hurme 2008, 34-35.)

Haastattelussa on kuitenkin myös haittapuolensa. Jotta aineiston keruuta voidaan joustavasti muokata vastaajia myönnellen, tarvitsee haastattelija kokemusta ja taitoa ja haastattelijan rooliin pitäisi itse asiassa kouluttautua. Haastattelu vie myös aikaa: haastateltavien etsiminen, aikataulujen yhteen sovittaminen, itse toteutus ja haastattelun litterointi ovat aikaa vieviä. Lisäksi haastattelun luotettavuutta saattaa heikentää haastateltavan taipumus antaa yhteiskunnassa sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 35.)

Tässä tutkimuksessa päättötutkimusmetodinä käytettiin haastattelua, koska tutkimusongelma edellyttää henkilökohtaisten kokemusten ja mielipiteiden esiintuomista. Aihe on ennestään melko tuntematon, jolloin vastausten suuntia on etukäteen vaikea tietää, mikä on haastavaa esimerkiksi kyselylomaketta laadittaessa. Lisäksi tutkimusongelma edellyttää vastausten takana olevien motiivien ja perusteluiden esiin tuomista. Lisäkysymyksillä vastauksia saa syvennettyä ja haastattelutilannetta pystyy muokkaamaan haastateltavan mukaan. Haastateltavat myös tuovat enemmän ajatuksiaan julki ja kertovat enemmän tarinoita suullisesti kuin vastatessaan kysymyksiin kirjallisesti. Tämä tutkimus on luonteeltaan laadullinen eli se pyrkii ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä sekä sen taustoja, ja haastattelu tutkimusmetodinä tukee hyvin tutkimuksen tavoitteita.

Havainnointia pidetään tieteiden välttämättömänä perusmenetelmänä. Tieteellinen havainnointi on tarkkailua ja sen avulla voidaan saada suoraa tietoa yksilöiden, ryhmien ja organisaatioiden käyttäytymisestä ja toiminnasta. Havainnointi sopii hyvin kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmäksi, sillä se on todellisen elämän ja maailman tutkimista. Lisäksi sen eduksi lasketaan sopivuus tilanteisiin, joissa tutkittavilla on kielellisiä vaikeuksia, kuten lapsilla, tai kun tavoitteena on saada tietoa, mitä tutkittavat eivät halua kertoa suoraan. Havainnointi on kuitenkin aikaa vievä ja suuritöinen menetelmä, joten sen käyttöön tulisi olla selkeät perustelut. (Hirsjärvi ym. 2009, 212-213; Aaltola & Valli 2010, 159.)

Tässä työssä havainnointia käytetään tutkittaessa internetistä löytyviä Pohjois-Korea -aiheisia matkablogeja. Matkakertomuksista ja perusteluista etsitään havainnoimalla vastauksia Pohjois-Koreassa käyneiden haastattelulomakkeen kysymyksiin, jotta saadaan lisää näkökulmia haastateltujen matkailijoiden mielipiteiden ja kertomuksien lisäksi.

4.2 Aineiston hankinta

Tutkimuksen aihe valittiin, koska Pohjois-Korea ja siellä tapahtuvat ihmisoikeusrikkomukset sekä diktatuurihallinto ovat kansainvälisesti ajankohtainen aihe. Matkailu liitettiin aiheeseen siksi, että on mahdotonta kuvitella millaisena matkakohdeena Pohjois-Korea esittäytyy ilman vierailua siellä ja tuleeko Pohjois-Korean todellinen tila ilmi matkan aikana. Lisäksi opinnäytetyöntekijä itse on kiinnostunut maasta ja sen matkailupotentiaalista. Samalla opinnäytetyöntekijä kuitenkin kyseenalaisti Pohjois-Korean matkailun eettisyyden kyseisten ihmisoikeusrikkomusten ja diktatuurihallinnon vuoksi.

Tutkimusaineistoa kerättiin 28.4. – 21.5.2014 haastattelemalla. Haastateltavat jaettiin kolmeen eri ryhmään: Pohjois-Koreassa vierailleet, asiantuntijat ja matkanjärjestäjät. Kullekin ryhmälle laadittiin oma haastattelukysymysrunko (liitteet 2, 3 ja 4). Haastateltaviin matkailijoihin ja asiantuntijoihin otettiin yhteyttä sähköpostilla. Haastateltaville matkanjärjestäjille soitettiin ensin ja sopivan yhteyshenkilön yhteystiedot saatua heille lähetettiin sähköpostia.

Pohjois-Koreassa vierailleita matkailijoita oli haastateltavana yhteensä neljä. Ensimmäinen haastattelu toteutettiin Vantaalla 28.4.2014 samaan aikaan kahden haastateltavan kanssa. Eräs haastateltava vastasi kysymyksiin kirjallisesti sähköpostin välityksellä 5.5.2014. Toinen haastattelu tapahtui Helsingissä 6.5.2014. Haastattelut on yksityisyyden ja poliittisten mielipiteiden suojaamisen vuoksi koodattu sattumanvaraisesti H1, H2, H3 jne. Lisäksi aineistoa Pohjois-Korean matkailusta hankittiin havainnoimalla kahta internetin matkablogia, joista haettiin vastauksia samoihin kysymyksiin mitä matkailijoille esitettiin haastatteluissa. Ensimmäinen blogi luettiin 2.5.2014 ja toinen 13.5.2014. Blogit on koodattu sattumanvaraisesti B1 ja B2.

Asiantuntijoista Reilun matkailun yhdistyksen puheenjohtajaa haastateltiin Helsingissä 2.5.2014. Asiantuntijahaastattelupyyntö lähetettiin myös Amnesty Finlandille, josta ei kuitenkaan vastattu. Näin ollen Amnesty:n kantaa Pohjois-Korean tilanteeseen selvitetiin havainnoimalla Amnesty Internationalin internet-sivuja. Lisäksi näkökulmaa diktatuuriin matkustamisen eettisyydestä havainnoitiin Mondon (2/2012) artikkelista Saako diktatuuriin matkustaa?

Matkanjärjestäjistä haastattelupyynnö lähetettiin Olympia Kaukomatkatoimistolle, Traveller Oy/Ab:lle ja Mandala Travelille, jotka tekevät Suomesta matkoja Pohjois-Koreaan. Olympia kieltäytyi haastattelupyynnöstä, Traveller Oy Ab vastasi kysymyksiin lyhyesti sähköpostilla 16.5.2014 ja Mandala Travelin edustajaa haastateltiin Helsingissä 21.5.2014.

4.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta mitataan validiteetin ja reliabiliteetin avulla. Validiteetillä eli pätevyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkimusmenetelmän on mitattava juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata ja näin ollen menetelmä onkin valittava sen mukaan, millaista tietoa halutaan kerätä. Reliabiliteetti puolestaan tarkoittaa tutkimuksen luotettavuutta eli sen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia vastauksia. Toisin sanoen tutkimuksen reliabiliteetti tarkoittaa toistettavuutta. Pääajatuksena on se, että jos samaa ilmiötä mitattaisiin monta kertaa samalla mittarilla, reliabiliteetin tutkimuksen vastaukset olisivat samanlaisia joka kerralla. (Hirsjärvi ym. 2009, 231; Metsämuuronen 2006, 56; VirtuaaliAMK 2014a,b.)

Vaikka termit validius ja reliabiliteetti kytketäänkin yleensä kvantitatiivisiin tutkimuksiin, tulisi niitä arvioida myös kvalitatiivisissa tutkimuksissa. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta korostaakin tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta vaihe vaiheelta. Ydinasioita laadullisissa tutkimuksissa ovatkin henkilöiden, paikkojen ja tapahtumien kuvaukset. Näin ollen validius merkitsee yhteensopivuutta tietyn kuvauksen ja siihen liitettyjen tulkintojen ja selitysten välillä. Lukijaa auttaakin suuresti tulkintojen ymmärryksessä, jos tutkija rikastaa selostettaan esimerkiksi suorilla lainauksilla haastateluista. (Hirsjärvi ym. 2009, 232-233.)

Tutkimuksen validiutta voidaan tarkentaa käyttämällä tutkimuksessa triangulaatiota eli käyttämällä useita menetelmiä. Tämä tutkimusmenetelmien yhteiskäyttö osoittaa, että tulos ei ole sattumanvarainen, vaan sama tulos on saavutettu useilla menetelmillä. Triangulaatiota voi tuoda tutkimukseen myös käyttämällä useampia tutkijoita aineiston kerääjinä ja tulkitsijoina, lähestymällä ilmiötä useista teoreettisista näkökulmista tai keräämällä tutkimusongelman ratkaisemiseksi useita erilaisia aineistoja. (Hirsjärvi ym. 2009, 233; VirtuaaliAMK 2014c.)

Tämä tutkimus on validiteettinsa kannalta luotettava, sillä siinä haluttiin selvittää millaisena matkakohteena Pohjois-Korea esittäytyy ja tuleeko maan todellinen tila esille matkan aikana. Paras keino tämän selvittämiseen on valita kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä ja haastattelun avulla saada vastaus maassa käyneiltä matkailijoilta. Laadullinen tutkimusmenetelmä sallii tässä tutkimuksessa mitattavan juuri sitä mitä on tarkoituskin eli kuvata todellisia tilanteita tarkasti ja ymmärtää tutkimuksen kohdetta. Kvalitatiivinen tutkimusote myös selvittää Pohjois-Korean matkailun eettisyyttä, vaikka yksittäinen ihminen ei pystykään yhteiskunnallisesti asettamaan moraalisesti oikean ja väärän matkailun normia. Haastatteluissa esiin tulleiden mielipiteiden useus ja perustelut niiden takana mittaavat kuitenkin sitä mitä oli tarkoitus, ja niiden pohjalta voi muodostaa yleiskuvan matkailun eettisyydestä Pohjois-Koreaan. Luotettavuutta lisää myös haastatteluissa esiin tulleiden tapahtumien tarkat kuvaukset ja tutkimustuloksissa esitetyt suorat lainaukset.

Reliabiliteetin kannalta tulos on myös luotettava, sillä kaikki haastateltavat matkailijat kuvailivat samanlaisen ympäristön ja samanlaisia kokemuksia Pohjois-Koreasta. Toistettavuutta mitatessa auttaa myös se, että kaikilla Pohjois-Koreassa vierailevilla turisteilla on sama matkaohjelma, jolloin jokainen maassa käynyt on nähnyt samat nähtävyydet ja kokenut samat kokemukset. Vaikka osa tutkimuskysymyksistä perustuu henkilökohtaiseen mielipiteeseen, löytyy vastauksista kuitenkin yhdistäviä tekijöitä sekä samankaltaisia mielipiteitä.

5 Tutkimustulokset

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen tulokset. Tutkimustulokset esitetään kolmessa eri alaluvussa riippuen siitä, mistä näkökulmasta haastattelu on tehty tai ketä on havainnointu. Matkailijoiden haastattelut ja havainnointi esitellään omana lukunaan, samoin asiantuntijoiden haastattelut ja havainnointi sekä matkanjärjestäjien haastattelut. Lopuksi tuloksista esitellään vielä yhteenveto.

5.1 Matkailijat

Pohjois-Koreassa vierailleita haastateltavia on yhteensä neljä, joista kolme on miehiä ja yksi nainen. Haastateltavien matkat Pohjois-Koreaan on tehty helmikuussa 2007, toukokuussa 2012 ja vuonna 2012 (kuukausi ei tiedossa). Kolme matkailijoista oli lomamatkalla ja yksi oli työmatkalla lomamatkalla olleen sidosryhmän mukana. Lisäksi matkakokemuksia on havainnointu kahdesta internetissä olevasta matkablogista. Blogin pitäjien matkat on tehty helmikuussa 2013 ja kesällä 2013. Haastattelut on tehty matkailijoille suunnatun haastattelurungon (liite 2) perusteella ja blogeja havainnoimalla on pyritty löytämään vastauksia samoihin kysymyksiin. Pohjois-Korean matkat suuntautuivat pääasiassa pääkaupunki Pjongjangiin, ja matkaan kuului yön yli kestävä vierailu demilitarisoidulle rajavyöhykkeelle ja keisariajan Korean pääkaupunkiin Kaesongiin. Haastateltavat on sattumanvaraisesti koodattu koodein H1, H2, H3 jne. ja blogit B1 ja B2.

Ensimmäiseksi haastateltavia pyydettiin kuvailemaan Pohjois-Koreaa matkakohteena. Kolme tutkittavista kertoo Pohjois-Koreassa vierailun olevan kuin aikamatka menneisyyteen. H4 sanoo voivansa kuvitella, että elämä Pjongjangissa on sellaista kuin 1950-luvulla, esikaupunkialueilla 1910-lukulaista ja maaseudulla varmasti 1800 – 1850 -luvun mukaista. Neljä kuudesta tutkittavasta kuvailee maata ja varsinkin Pjongjanga turvaliseksi. Kolmen kuudesta mukaan kaupungissa on erittäin siistiä ja kahden tutkittavan mukaan ilmapiiri on rauhallinen. H3 on toisaalta sitä mieltä, että ilmapiiriä ei voi mitenkään aistia, koska kaupungissa ei näe mitään aitoa. Pjongjangin kaduilla on kahden kuudesta mukaan liikennettä hyvin vähän, mutta H2 ja H4 ovat puolestaan sitä mieltä, että autoja näkyi suhteellisen paljon. Neljän tutkittavan mielestä kadut olivat tyhjiä ja niillä liikkui vähän ihmisiä. Kolme kuudesta mainitsee kuitenkin, että aamuisin näkyi

enemmän ihmisiä menossa töihin, mutta H2 :n mukaan ”välillä mietin, mihin ihmiset olivat oikeasti menossa ja oliko heillä muka töitä mihin mennä, koska olen tutustunut aiheeseen ja tiedän tehtaiden olevan suljettuja”. Neljä tutkittavaa kertoo suurimman osan kaduista ja taloista olevan pimeänä.

”Pjongjangista jäi päällimmäiseksi tunne, että ei oikein selvinyt mikä Pjongjang oikein on, vaan jäi aavemainen tunne.” H3

B1 huomioi, että monumentit ja propagandaposterit olivat kuitenkin valaistuja muun kaupungin ollessa enimmäkseen pimeänä. Lisäksi tutkittavista kolme kertoo maassa olevan vähemmän rajoituksia kuin he olettivat. H2 oletti, että rajalla pengotaisiin kaikkien laukut, mutta viranomaiset olivat kiinnostuneita vain gps-laitteista ja ottivat kännykät pois. B1:n mukaan vuodesta 2013 lähtien Pohjois-Korea ei enää takavarikoi kännyköitä rajalla, mutta käyttöä varten tulisi ostaa paikallinen sim-kortti. H1:n mukaan toisaalta matkakohde on hyvin rajoitettu ja kontrolloitu, ja siellä tiedetään koko ajan missä turistit liikkuvat.

H4 sanoo Pohjois-Korean olevan matkakohteena mielenkiintoinen, ja ilmasto on hyvä sekä historia kiinnostavaa. Hän lisää sen olevan suomalaisille suhteellisen edullinen kohde ja painottaa, että se pitäisi kokea mahdollisimman pian, koska tulevaisuudesta ei tiedä ja maa saattaa aueta pian. B1:n mukaan Pohjois-Korea on kaunis maa ja vertaansa vailla oleva paikka. Hän lisää, että matka on loistavaa vastiketta rahoille, mutta systeemi ja maa ovat erittäin outoja länsimaalaisille.

Seuraavaksi kysyttiin, miten matkaohjelma määräytyi ja saiko siihen vaikuttaa millään tavalla. Viisi kuudesta kertoo matkaohjelman olevan Pohjois-Korean määräämä virallinen ohjelma, ja H1 tähdentää, että valtiolla on alle 10 erilaista matkaohjelmaa, jotka turistin on mahdollista tehdä. H3 epäilee, että hänen vuonna 2007 tehdyllä matkallaan turistilla ei ollut mahdollisuutta vaikuttaa ohjelmaan ja hänen mukaansa keskeinen asia oli, että tehtyä ohjelmaa ei muutettu minuuttiakaan. Hän arvelee sen johtuvan siitä, että tiettyjä järjestelyjä tehdään tiettyyn aikaan ja tiettyihin paikkoihin on järjestetty ihmisiä turisteja varten, joten ohjelmaa on noudatettava. H2 ja H4 puolestaan kertovat, että saivat vaikuttaa ohjelmaan vuoden 2012 matkallaan. H2 kertoo heidän tehneen spon-

taanin retken kahvilaan, kun ohjelmassa oli vapaata aikaa, sekä spontaanin retken keilaamaan, vaikkakin tämä tapahtui muutaman päivän varotusajalla.

”Kaikki muu on kiinni siitä, paljonko turistilla on päätäkkää. Perusmatkaohjelma on kaikille sama ja tietyistä jutuista, kuten seppeleenlasku johtajien patsaille, ei voi luistaa.” H4

Kolmannessa kohdassa kysyttiin pystyykö kohteessa liikkumaan itsenäisesti. Kaikki kuusi tutkittavaa kertovat, että ei pysty. Hotellista ei saa poistua ilman opasta eikä nähtävyyksillä voi kävellä yksin ympäriinsä. H2:n ja H4:n hotelli oli saarella Pjongjania halkovalla Taedong-joella, ja saarella sai kierrellä yksikseen, mutta saarelta ei saanut poistua. H3 kertoo huonetoveristaan, joka yritti poistua yksin heidän keskustahotellistaan, mutta joutui vartijan pysäyttämäksi ovella. Vartija esitti syyksi, että turistin turvallisuutta ei voida taata yksin liikkeessä, mutta H3 itse arvelee syyksi halun estää turisteja kommunikoimasta paikallisten kanssa. Kolme tutkittavaa kertoo myös, että turistille itselleen ei tule ongelmia poistumisyrityksistä tai vähäisestä sopimattomasta käytöksestä, vaan ongelmia tulee paikallisille oppaille, joiden tulee pitää ryhmä kurissa.

Seuraavaksi kysyttiin kommunikoiko matkailija paikallisen väestön kanssa matkan aikana. Kolme tutkittavaa sanoo, että spontaani kanssakäyminen paikallisten kanssa on mahdotonta. He sanovat myös, että paikallisia tapasi vain tietyissä lavastetuissa tilanteissa. H3 keskusteli paikallisten kanssa kukkanäyttelyssä, mutta hänelle syntyi vahva käsitys, että ihmiset oli komennettu sinne vain turisteja varten. Keskustelun aikana opas oli koko ajan vieressä, ja H3:sta tuntui, että paikallisille oli etukäteen selvitetty mitä he saavat sanoa ja mitä eivät. H1, H2 ja H4 kertovat tavanneensa paikallisia puistotansseissa ja H2 sanoo heidän olleen rentoja, mutta arvelee kyseisten paikallisten olevan niitä hyväosaisia, joille on annettu lupa tulla paikalle. H3:lle sanottiin myös, että ihmisten luokse ei saanut mennä kadulla, koska se häiritsee heidän työntekoaan. B1 ja B2 kuvailevat tapaamiaan paikallisia kilteiksi, ystävällisiksi ja kohteliaiksi, mutta eivät erittelemässä ovat paikallisia tavanneet. H4 kertoo, että ryhmän lähtiessä maasta yöjunalla pohjoiskorealaiset kanssamatkustajat olivat olemukseltaan ylimielisiä ja oman arvonsa tuntevia aina Kiinan rajalle saakka, mutta rajaa ylitettäessä *”oikein näki miten heidän ryhtinsä lubistui ja silloin he olivatkin niitä, jotka västivät käytävällä kun Pohjois-Korean puolella me väistimme”*.

Kolme tutkittavista kuvailee paikallisia oppaitaan kohteliaiksi, ystävällisiksi ja ammattitaitoisiksi, mutta hankaliin kysymyksiin vastattiin kiertäen tai ei vastattu ollenkaan tai oppaat tarkistivat pääkonttoristaan mitä pitää vastata. H2 ja H4 kertovat pystyneensä juttelemaan oppaiden kanssa avoimesti parin päivän tutustumisen jälkeen. Heidän mukaansa kävi selväksi, että naisopas selvästi keräsi rahaa loikatakseen ja hän myös myi turisteille paikallista valuuttaa matkan aikana ja otti maksun euroissa. H3 puolestaan sanoo, että oppaisiin ei saanut henkilökohtaista kontaktia. Hän kertoo myös, että ryhmän viimeisenä päivänä kävi ilmi, että ainakin yksi paikallisista oppaista puhui suomea, vaikka hän ei ollut millään tavalla antanut ymmärtää osaavansa kieltä.

”Käytännössä oli selvää se, että bussissa oli varmaan mikrofonit ja oppaat ymmärsivät suomea, joten piti olla tarkkana siitä mitä sanoo.” H3

Viides kysymys käsitteli sitä, millaisia tunteita matkailijoilla heräsi matkan aikana. B1:n mukaan totalitaarinen yhteiskunta on alien-maailma länsimaalaisille, ja H3 sanoo sen olevan shokki. Kaksi tutkittavista sanoo eniten häirinneen sen, kun ei tiennyt mikä oli totta ja mikä ei. He osallistuivat puistotansseihin, vaikka tiesivät koko jutun olevan järjestetty heitä varten. Oppaat kertoivat arveluttavia juttuja ja tarinoita, joiden todenperäisyyttä kyseenalaisti. Hei eivät kuitenkaan tunteneet vainoharhaisuutta tai ahdistusta, koska olivat etukäteen tienneet, että heitä tullaan valvomaan, joten siihen osasi suhtautua. Valvonnan pystyi huomaamaan helpostikin, kun siihen matkan aikana harjaantui, mutta se ei luonut painostavaa tunnelmaa vaan oli pikemminkin hauskaa.

H3 puolestaan kertoo päällimmäisen tunteen olleen epäluulo sen suhteen, että kuunnellaanko tai katsellaanko häntä, ja se hänen mielestään aiheuttaa länsimaalaiselle ikävän ja ahdistuneen olon.

”Eräänä iltana hotellihuoneessani nauhoitin kamerallani videokuvaa paikallisesta tv-kanavasta, ja seuraavana iltana kyseinen kanava oli kadonnut vain meidän huoneemme television valikoimasta muiden kanavien ollessa yhä tallella. Todennäköisesti joku seurasi mitä tein ja poisti kanavan valikoimasta.” H3

H3:n mukaan toinen päätunne on se, että kaikki, mitä turistille näytetään, on valmistelua ja lavastettua. Myös johtajien henkilöpalvonta jää päällimmäiseksi tunteeksi, sillä mitään tarinaa ei kerrottu ilman viittausta Kim Il-Sungiin tai Kim Jong-Iliin (Kim Jong-Un ei ollut vielä vuonna 2007 mukana maan johdossa). Osa ryhmän matkailijoista otti henkilökultin raskaammin ja osaa alkoi suorastaan ärsyttää: he olivat närkästyneitä ja tuskastuneita. H3:n mielestä raskasta oli enemmänkin se epäluulo, että kuunnellaanko ja katsellaanko koko ajan, ja hän sanookin neljän päivän matkan olleen ehdoton maksimi, koska epäluuloisuus alkaa todella käydä ahdistavaksi. B1:n mukaan sanat ja kuvat eivät tee oikeutta kokemukselle, vaan jokaisen tulisi kokea se itse. Hänen mukaansa siviili- ja ihmisoikeuksien puute levitettyinä silmien eteen tekee pitkäaikaisen vaikutuksen ja herättää empatian tunteita paikallisia kohtaan.

Viidennen ja kuudennen kysymyksen välissä haastattelun teema vaihtuu matkakohteen kuvailusta eettisiin kysymyksiin ja Pohjois-Korean epäkohtiin. Haastattelurunkoon on tähän väliin sisällytetty tietoisku Pohjois-Koreassa tapahtuvista ihmisoikeusrikkomuksista sen varalta, että matkailija ei olisi niistä tietoinen. Kuudes kysymys kysyykin tiesikö matkailija Pohjois-Korean diktatuurihallinnosta ja ihmisoikeusrikkomuksista ennen matkaa. Kaikki tutkittavat kertovat tienneensä diktatuurista ja ihmisoikeusrikkomuksista ennen matkaa. B2 tutki aihetta viisi vuotta ennen matkaa ja seurasi uutisia, H2 ja H4 olivat kuulleet tarinoita pelolla hallitsemisesta, katsoneet videoita ja lukeneet kirjoja. H3 myöntää, että ei ollut tietoinen vankileireistä ennen matkaa, mutta on matkan jälkeen lukenut aiheesta paljon, kuten myös H2. H3 kertoo myös suomalaisen oppaan selittäneen tärkeimmät säännöt jo Suomessa, joten hän tiesi millä tiukkuusasteella maan diktatuuriin tulee suhtautua. B1:n mukaan matkailu on olemassa vain tuomassa kovaa vaivaa hallitukselle.

Seuraavaksi haastateltavilta kysyttiin miten Pohjois-Korean ongelmat tulivat esiin matkan aikana. Neljä tutkittavaa vastaa epäkohtien olevan hyvin piilotettuja. Sitä, että kansa voi jossain määrin pahoin tai kärsii nälänhädästä, ei pysty näkemään. H3 sanoo nähneensä vain hyvinvoivia ja hyvin pukeutuneita ihmisiä kaikkialla, tavallinen kansa oli piilotettu. Todellinen pula ja elämän rankkuus näkyi kolmen tutkittavan mukaan vain maaseudulla bussin ikkunasta. Teknologiaa ei ole, vaan pellolla on härkiä ja kuokkia. Myös infrastruktuuri on neljän tutkittavan mukaan maaseudulla huono, ja tiet ovat hir-

veässä kunnossa Pjongjangin ulkopuolella. He kertovat myös käytännön ongelmista eli sähköä ja energiaa ei ole vaan suurin osa kaduista ja taloista on pimeänä, ja H4:n mukaan sähkökatkoja tulee. Liikennettä ja kulkuneuvoja ylipäänsä on vähän, ja ihmisiä lähinnä kävelee moottoriteiden varsilla. Ihmisoikeuksien rikkominen käy ilmi siitä, että neljän tutkittavan mukaan oppaiden kerroksissa hotellissa ei näy ulkomaisia tv-kanavia ja H2 kertoi maastapoistumiskiellon konkretisoituneen juna-asemalla. H3 sanoo liikumisenrajoitusten tulleen esiin, sillä turistillakaan ei ole vapautta liikkua rauhassa.

”Kysyin tältä meidän naisoppaalta haluaako hän mennä meidän huoneeseen katsomaan ulkomaisia tv-kanavia, jos jätän huoneen oven auki, mutta hän hetken mietittyään vastasi, että ei uskalla, koska jäisi siitä heti kiinni.” H4

”Junan lähtiessä Pjongjangin asemalta ja meidän oppaiden jäädessä vilkuttamaan laiturille tuli surullinen olo. Se konkretisoi asian, että he eivät pääse pois sieltä vaan ovat vankina omassa maassaan.” H2

Kaksi tutkittavista mainitsi myös sotaisuuden näkyneen selvästi. H3:n mukaan vastakainasettelun voimakkuus tuli hyvin esiin, ja H2 sanoo olleen ristiriitaista, että amerikkalaisia pidetään pahoina mutta kuitenkin maassa käy maksuvälineen Yhdysvaltain dollari. H4 kuitenkin sanoo tehneensä listan kaikista vierailuista kohteista, joista todellisuudessa sotaan liittyviä on vain kolmasosa. Hän arvelee sotaisuuden jäävän mieleen tienvarsien propagandajulisteiden sotaisuuden vuoksi. Kuitenkin Pohjois-Koreassa on sellaistaakin, minkä paikalliset kokevat epäkohdaksi ja jolla olisi suuri matkailupotentiaali länsimaisten silmissä.

”Siellä on paljon vanhan keisarinajan rakennuksia ja sinällään arvokasta kulttuuriperintöä, jota ei valitettavasti ymmärretä vaan hävetään kun on vanhaa ja rapistunutta. Paljon potentiaalia, mutta pahoin pelkään että ei ymmärretä säilyttää sellaisenaan.” H4

”Jos pohjoiskorealaiset vain ymmärtäisivät, että kaiken ei tarvitse olla uutta ja modernia, ja Afrikasakin on ränsistyneempää ja huonommat olot kuin Pohjois-Koreassa.” H2

Kahdeksannessa kohdassa kysyttiin millaista propagandaa matkailija kohtasi matkallaan. H3 toteaa, että mieluummin sanoisi mikä matkalla ei ole propagandaa. Johtajien kuvat hotellin aulassa, museot, näyttelyt ja tienvarsitaulut ovat kaikki propagandaa, samoin jatkuvat tarinat johtajista. B1:n mukaan koko kierros on puhdistettu, ”Disney-mainen” versio Pohjois-Korean tavallisesta elämästä. H4 kysyi oppailta miksi turistit eivät voi kävellä vapaasti ympäriinsä. Hänelle vastattiin paikallisten pelkäävän turisteja, koska heille on uskoteltu länsimaisten olevan pahoja ja vakoojia. Tutkittavista kolme kertoo valvonnan olevan todellista ja kaksi mainitsi oppaiden tekevän taustatyötä turisteista muka ohimennen kyselemällä.

”Hotellissa on kamerat, ja naispuolinen oppaamme näytti, missä kohtaa kannattaa seisoa kun teimme kauppoja paikallisesta valuutasta. Olimme black spotissa tarpeeksi kauan aikaa, että käytävän molemmista päistä tuli muka sattumalta miehet selvästi tarkastamaan tilannetta.” H4

”Minulla sattui olemaan syntymäpäivä matkan aikana ja ilman, että mainitsin asiasta kenellekään, raja-alueella tuli sotilas kättelemään ja onnittelemaan suoraan minua, samoin oli hotellihuoneessa kukkia odottamassa. Sotilas tiesi heti, että minä olin se, jolla oli syntymäpäivä.” H3

”Ryhmässämme yhdellä oli keliakia, ja hän mainitsi asiasta paikalliselle oppaalle matkan alussa. Sen jälkeen jokaisen aterian yhteydessä hänelle tultiin suoraan kertoamaan, mitä hän voi syödä, ilman että kyseisen henkilön piti mainita olevansa se keliakikko. Jokaisessa paikassa tiedettiin saman tien kenellä se keliakia on.” H2

”Pyysimme eräänä iltana oppaitamme kanssamme oluelle hotellin ravintolaan. Opas vastasi, että hänellä on töitä ja kysyttäessä mitä töitä hänellä on, hän vastasi suoraan, että hän kirjoittaa meistä raportin.” H4

”Kysyin oppailta olivatko meitä puistokävelyllä seurannut nuoripari vakoojia, ja he vastasivat suoraan, että he ovat tarkkailemassa, että kaikki sujuu hyvin. Asia esitettiin niin, että he olivat turvaamassa matkan sujuvuutta turistien kannalta.” H2

”Amerikkalaisten sotarikoksia esittelevässä museossa oli 16 huonetta täynnä kuvia rikkeirevityistä raiskatuista ihmisistä ja kanta oli hyvin yksioikonen tietenkin, var-

masti osa siitä on totta mutta sotaan tarvitaan kaksi osapuolta. Sitä oli aika raskasta kuunnella ja muutaman huoneen jälkeen yritimme nopeuttaa tahtia, mutta paikallisten puolelta ei ymmärretty miksi koska asia on tärkeä heille. Suomalainen opas otti sen kannan, että asia on raaka eikä sitä ole kiva katsella ja kuunnella näin yksityiskohtaisesti. Oli vaikeaa kuunnella siksi, että itse tietää asian oikean laidan eikä voi sanoa mitään vaan pitää vaan kuunnella ja ymmärtää. Museossa oli myös vitriinissä raamattu ja ristejä, joita esiteltiin vakavasti lähetysaarnajien vakoiluvälineinä. Välillä oli todella absurdia koko juttu. Paikalliset on niin aivopestyjä omaan asiaansa että vastaan sanominen on aivan turhaa.” H2

”Johtajista on paljon legendoja länsimaalaisessa mediassa ja meitäkin kiinnosti utopistiset tarinat johtajien suuruudesta, mutta näitä tarinoita ei kerrottu ollenkaan. Tämä saattaa olla vain urbaania legenda länsimedioissa ja johtajien uroteoista ei puhuttu Pohjois-Koreassa. Siellä ei ylistetty johtajien keksintöjä, vaan enemmänkin ylistettiin johtamistaitoja ja teknologista osaamista.” H2

Yhdeksäntenä kysyttiin onko Pohjois-Koreaan matkustaminen haastateltavan mielestä eettisesti oikein diktatuurihallinnon ja ihmisoikeusrikkomuksien valossa. Kolme kudesta on sitä mieltä, että todennäköisesti rahallinen tuki diktatuurille ei ole suuri, koska matkailukaan ei ole suurta Pohjois-Koreassa. H4: mukaan *”se määrä, mitä liikkumiseen ja ruokaan panostettiin, oli täysin matkan hinta. Lisämyynti paikan päällä oli ehkä noin 200 euroa eikä sillä ydinohjusta rakenneta. Ymmärrän, että joillain voi olla periaatteita, mutta tämä (matkailu) ei ratkaise asioita”*. H3:n mukaan rehellisesti sanottuna länsimaisten turistien pääsy matkustaa Pohjois-Koreaan on uteliaisuus ja tirkistely, ja jos siihen yhdistää sen, että kansa elää nälänhädässä, niin voi sanoa, että matkailu on moitittavaa. Hän sanoo myös, että matkailulla tuskin on kansaa auttava vaikutus, koska rahamäärät ovat niin pieniä. Hänen mielestään olennaisempi asia on kuitenkin se, kun Pohjois-Koreaan menee, niin asettuu propagandan välineeksi. Hänen mukaansa rahallinen tuki ei ole suurta, vaikka jokainen euro onkin tärkeä, vaan enemmänkin matkailu on sitä, että pohjoiskorealaiset saavat propagandalle tukea.

”Ryhmämme mukana kiersi koko ajan paikallinen tv-kameramies ja matkan lopuksi saimme muistoksi dvd:n - Luulen, että meistäkin kuvattua materiaalia näytetään paikallisessa televisiossa ja kerrotaan länsimaisten käyneen kumartamassa ja ihailemassa bienoa systeemiä.” H3

”Onnittelukätteitäkin saatetaan näyttää televisiossa niin, että (länsimaalainen) kävi onnittelemassa sotilaallisesta menestyksestä. Mitä todennäköisimmin olimme propagandan ja diktaatturin välikäsiä, ja eettisesti se ei ole hyvä asia.” H3

H3 sanoo kuitenkin, että he eivät olleet avoimesti propagandan välineitä, kuten esimerkiksi koripalloilija Dennis Rodman, ja julkinen tuki valtiolle on eri asia kuin viaton matkailu. H2 ja H4 sanovat miettineensä asioita paljon matkan jälkeen, mutta ovat sitä mieltä, että maailmassa ei voisi matkustaa oikein minnekään jos ajattelisi liikaa ihmisoi-keuksia, mikä ei siltikään tarkoita sitä, että rikkomusten kannalla tarvitsee olla tai niitä hyväksyä. Heidän ja B1:n mukaan paljon puhutaan maan vapauttamisesta, mutta kuka ottaisi sodan jälkeen vastuulleen miljoonat pohjoiskorealaiset, jos maa todella vapautetaan. B1:n mukaan sotatoimet olisivat tuhoisia molemmille osapuolille, mutta hiljaa sivussa katsominen on myös vaikeaa, ja H2 toteaa, että vaikka kuinka haluaisi auttaa ja pelastaa pohjoiskorealaiset, niin yksin siihen ei pysty.

”Ei ole syytä olla matkustamatta eikä tuntee mielipahaa syödä ruokaa siinä maassa, koska se ei olisi kuitenkaan mennyt kansalle vaan koirille tai Kim Jong-Unille. Matkailijan kannattaa kuitenkin valmistautua, että saattaa alkaa ahdistamaan tietoisuus siitä, että ei voi auttaa.” H4

Kolmen tutkittavan mukaan asiaa voi ajatella myös siltä kannalta, että joka kerta Pohjois-Koreaan matkustettaessa jättää jotain jälkeensä, jos ei muuta niin ainakin kontaktin paikallisiin oppaisiin. H1 sanoo, että on parempi, että edes joillakin paikallisilla on jonkinlaista kontaktia ulkomaailmaan ja ulkomaalaisiin. B2:n mukaan Pohjois-Koreaan voi matkustaa, koska se levittää tietoutta länsimaista paikallisille ja saa heidät huomaamaan, että länsimaiset eivät olekaan sellaisia kapitalisteja kuin hallitus uskottelee.

”Olennaisempi kysymys on, millainen valtion kehitys tulee olemaan ja koska sinne on sopivaa mennä – varmaankin silloin kuin nykyinen valta on vaihtunut demokratiaan.” H3

Kymmenennessä kohdassa kysyttiin kyseenalaistiko matkailija matkansa eettisyyttä ennen matkaa. Tutkittavista kaksi vastasi tähän. H1 ei kyseenalaistanut, ja H3 ei kyseenalaistanut, koska matkustuspäätös ei ollut hänen ja omalta puoleltaan hän oli työmatkalla sidosryhmän kanssa, ja kyseinen sidosryhmä on vain turistiryhmä, joka tekee matkoja eksoottisiin kohteisiin. Seuraavaksi kysyttiin kyseenalaistaako matkailija matkansa eettisyyttä nyt. Jälleen vain samat kaksi haastateltavaa vastasivat, ja H1 sanoo, että ei kyseenalaista, sillä hänen matkallaan tuskin oli negatiivista vaikutusta pohjoiskorealaisten elämään vaan päinvastoin. H3 toteaa, että pois tullessaan hän sanoi tämän riittäneen kyseisestä maasta, sillä siellä oli sen verran ahdistavaa valvontaa.

Viimeisessä kysymyksessä kysyttiin matkustaisiko matkailija uudestaan Pohjois-Koreaan. H2 ja H4 ovat matkustamassa vuoden 2015 Arirang Mass Games - tapahtumaan. H1 sanoo matkustavansa uudelleen ja mielellään pintaa syvemmälle. Hän haluaisi tavata normaaleja ihmisiä, kuunnella heidän ajatuksiaan sekä tarinoitaan ja oppia paremmin ymmärtämään paikallisten oloja ja maailmaa, missä he elävät. H3:n mukaan Pohjois-Korea on sen verran eksoottinen maa, että houkuttelevaa olisi lähteä uudestaan. Hän ei varmaankaan lähtisi uudestaan samalla agendalla vaan mielenkiintoista olisi nähdä todellisuus, mutta sekin olisi hieman kurjaa tirkistelyä.

5.2 Asiantuntijat

Tässä alaluvussa käsitellään asiantuntijahaastatteluiden tuloksia heille suunnatun haastattelurungon pohjalta (liite 3). Haastattelukysymykset sisälsivät teemoja kuten Pohjois-Korean matkailuimago ja matkailupotentiaali, matkailun eettisyys, turistien vastuu, median antama kuva ja matkailuboikotin mahdollisuus. Haastateltavana asiantuntijana oli Reilun matkailun yhdistyksen puheenjohtaja. Ihmisoikeusjärjestö Amnesty Internationalin kantaa Pohjois-Korean tilanteeseen selvitettiin havainnoimalla järjestön internet-sivuja. Lisäksi havainnoitiin matkailulehti Mondossa (2/2012) julkaistua artikkelia Saa-ko diktatuuriin matkustaa?

Amnesty International on ihmisoikeusjärjestö, joka kampanjoi vakavien ihmisoikeusrikkomusten lopettamiseksi. Sen visiona on maailma, jossa jokaisella henkilöllä on YK:n ihmisoikeusjulistuksen (liite 1) mukaiset oikeudet. YK:n ihmisoikeusneuvoston

kokouksessa 31.3.2014 annetussa suullisessa lausunnossa Amnesty toteaa, että muu maailma on liian kauan antanut riittämätöntä huomiota Pohjois-Korean rikkomuksille. Järjestö on erityisesti huolissaan poliittisilla vankileireillä tapahtuvista ihmisoikeusrikkomuksista. Muita huolenaiheita ovat sanan-, kokoontumisen- ja liikkumisenvapauden puute sekä pakotetut katoamiset.

Haastateltava asiantuntija arvioi oman yleisen mielikuvansa Pohjois-Koreasta olevan samanlainen kuin muillakin: sulkeutunut diktatuuri ja ilmeisesti aika paljon ihmisoikeusloukkauksia. Hän arvelee myös, että maassa on kuitenkin varmasti paljon muutakin, josta ihmiset eivät vain tiedä. Median antaman yksipuoleisen kuvan takia ihmisilläkin on maasta yksipuoleinen kuva eikä koskaan tiedä, vaikka ihmiset olisivat onnellisia ja tyytyväisiä Pohjois-Koreassa. Jos maasta näkisi muitakin puolia, voisi tulla vaikka yllätyksiä.

Hänen mukaansa Pohjois-Korean matkailuimagon ydin on se, että maan sulkeutuneisuus ja omaleimaisuus kiehtoo monia. Se on yksi tämän aikakauden viimeisiä suljettuja yhteiskuntia ja monille matkustusmotiivina saattaa olla halu nähdä maa vielä nyt kun sinne ehtii ennen kuin kaikki muuttuu sielläkin. Haastateltavan mukaan Pohjois-Korean matkailuimagoon sisältyy ajatus siitä, että se on jonkinlainen ”kielletty hedelmä”.

”Kaikki voivat mennä milloin tahansa Thaimaahan ja kaikki suurin piirtein tietää etukäteen milaista siellä on ja mitä sieltä löytää, mutta Pohjois-Korea on sellainen salaisuus ja sen takia se varmasti kiehtoo ja sen takia sinne on jonkin verran ainakin kysyntää”.

Hän myös yhtyy haastattelijan esittämään ajatukseen, että Pohjois-Korean matkailu olisi jonkinasteista dark tourismia, sillä hänen mukaansa turisteilla on tietty motivaatio matkustamisen takana. Pohjois-Korean matkailupotentiaali on varmastikin suuri, ja maa on kulttuuriltaan ja luonnoltaan rikas, mitä ei tuoda ollenkaan mediassa esiin poliittisen tilanteen lisäksi. Matkailupotentiaalın suuri haaste on haastateltavan mukaan se, mihin suuntaan Pohjois-Korean matkailu kehittyy tulevaisuudessa. Tällä hetkellä matkailu on valtionjohdon käsissä, mutta saattaa olla, että Pohjois-Koreassa tapahtuu samanlainen muutos kuin aikoinaan Myanmarissa (ks. luku 2.7) ja rajat aukeavat. Pohjois-Korean matkailupotentiaali on suuri myös suljettuna maana, ja haastateltava arvioi maan kiin-

nostavan joitain ihmisiä entistä enemmän juuri nyt kuin jos se avautuisi ja siitä tulisi yksi Aasian tavallisista kohteista.

Kysyttäessä Pohjois-Koreaan suuntautuvan matkailun eettisyydestä haastateltava vastaa: *”Sen verran mitä tiedän, niin kaikki on siellä sen valtiokoneiston käsissä, joten silloin sitä ei voidon eettisenä pitää, koska kyllä sitä silloin tietämättäänkin taloudellisesti tukee sellaista hallintoa”*. Amnesty International toteaa lausunnossaan, että YK:n asettaman komission raportin tulosten vuoksi ihmisoikeuksien tulisi olla keskeisiä kaikissa Pohjois-Koreaan liittyvissä aktiviteeteissa tästä eteenpäin. Mondon (2/2012) artikkelissa Saako diktatuuriin matkustaa? sanotaan, että diktatuuriin tai ihmisoikeuksia polkevaan maahan matkustamien on matkailijalle hankala päätös. Matkailu saattaa pahimmillaan tukea diktaattoria rahallisesti tai johtaa uusiin ihmisoikeusloukkauksiin.

Haastateltava kuitenkin lisää, että ei pidä kyseistä matkailua vain ainoastaan epäeettisenä, vaan paljon riippuu myös ihmisen matkustusmotiivista.

”Voit ajatella myös niin päin, että vaikka joutuisikin käyttämään matkailupalveluja, jotka ovat poliittisen diktatuurin käsissä, niin matkailun epäeettisyyttä saattaa vähentää matkailijan itsensä halu oppia uutta, tavata paikallisia henkilöitä ja olla kontaktissa heidän kanssaan sekä tuoda muulle maailmalle julki paikallisten sanomaa ihmisoikeusrikkomuksista tai median vääristelemästä kuvasta, jos vaikka Pohjois-Koreassa ei olisikaan niin kamalaa.”

Myös Mondon artikkelin mukaan matkailu voi tuoda mukanaan jotakin hyvää. Turistien avulla paikalliset saavat tietoa maailman tapahtumista ja maailmalle kulkeutuu tietoa suljetun maan tilanteesta, sillä yleensä matkailijat ovat paikallisten ainoa yhteys ulkomaailmaan. Vastuullisen matkailun periaatteiden mukaan kuitenkin aina pitäisi olla aitoa kohtaamista paikallisten kanssa, joten haastateltavan mukaan Pohjois-Korean matkat kuulostavat epäeettisiltä. Matkailijan tulee myös ottaa huomioon vastuunsa siitä, mitä julkaisee matkan jälkeen. Paikallisten tarinoiden levitys saattaa aiheuttaa vaaran kyseiselle henkilölle kotimaassaan.

Matkustuspäätöksien haastateltava sanoi olevan pelkästään matkailijan itsensä vastuulla, mutta korosti myös, että matkailijalla on myös vastuu omasta itsestään. Tällaisiin maihin matkustettaessa tulisi olla tietoinen omasta vastuustaan eikä voi olettaa suurlähetystön tulevan pelastamaan, jos joutuu jonkinlaisiin vaikeuksiin esimerkiksi sopimattoman käytöksen tai tietojen urkkimisen vuoksi. Varsinkin ryhmämatkojen turisteille olisi hyvä antaa realistista tietoa ennen matkaa ja haastateltava arveleekin, että pakosti matkanjärjestäjä kertoo vähän millaiseen maahan ollaan menossa. Hän myös kyseenalaistaa yleisesti sen, onko eettistä, että matkanjärjestäjät Suomestakin tekevät matkoja tällaiseen maahan ja kohteessa rahat menevät paikalliselle hallitukselle.

Haastateltavan mukaan median ja varsinkin iltapäivälehtien tapa käsitellä Pohjois-Koreaa on haitallinen. Haastattelijan esittämän väittämän mukaan Pohjois-Korea yhdistetään usein vitsiin, mikä on haitallista, ja haastateltava yhtyy tähän väittämään muistuttamalla kuitenkin, ettei uutisointityyliä voi muuttaa, sillä se myy. Uutisointi antaa kuitenkin vain yksipuolisen kuvan, että Pohjois-Korea on *”sellainen takapajula, missä kauhea hirmudiktaattori vallitsee ja tekee hassuja, ja ihmiset elää sata vuotta jäljessä”*. Itse hän ei kuitenkaan usko totuuden olevan noin mustavalkoinen, vaan uskoo siellä olevan myös muitakin asioita sekä ihmisiä, jotka eivät pidä sitä huonona maana asua. Haastateltava lisääkin, että matkailu sinne ei olisikaan niin epäeettistä, jos he näkisivät kohteessa tätä toista puolta ja ymmärtäisivät, että lehtien antama kuva ei ole ainoa totuus.

Tiedusteltaessa haastateltavan mielipidettä matkailuboikotin hyödystä Pohjois-Koreassa hän vastaa Myanmarin boikotin (ks. luku 2.7) olleen hyödyllinen, mutta ei ole varma toimisiko sama Pohjois-Koreassa. Pohjois-Koreassa ei ole oppositiota tai mitään muuta vastavoimaa, joita voisi tukea boikotin aikana, ja sinne suuntautuva matkailu on niin pieni ala vielä, että ei ole varmaa olisiko boikotilla mitään vaikutusta. Haastateltava ei usko, että boikotti olisi Pohjois-Korealle kimmoke muuttaa järjestelmäänsä.

Lopuksi haastateltava lisää vielä, että eettisestä näkökulmasta on epäreilua, että esimerkiksi eteläkorealaiset eivät pääse maahan tapaamaan sukulaisiaan, mutta länsimaiset turistit toivotetaan tervetulleiksi. Eettiseltä kannalta olisi myös järkevää, että matkanjärjestäjät vaatisivat saavansa näyttää asiakkailleen muitakin kohteita kuin ennalta määrätty, jotta matkailun rajoittamisen sijaan matkoilla voisi saada jotakin hyvää aikaan esi-

merkiksi tapaamalla paikallisia ja luomalla keskustelua. Matkanjärjestäjä voisi harkita myös Pohjois-Koreasta hyväntekeväisyyskohdetta, jota turistit voisivat tukea, mutta haastateltava myöntää rahavirran valvomisen olevan vaikeaa. Hän toteaa, että *”yrityksen pitäisi kuitenkin tiedostaa ongelmat sekä miettiä toimintansa seurauksia ja eettisiä näkökulmia tehdessään sinne (Pohjois-Koreaan) matkoja”*.

5.3 Matkanjärjestäjät

Matkanjärjestäjiä, joilla on tuotevalikoimassaan Pohjois-Korean matka, haastateltiin matkanjärjestäjille suunnatun haastattelurungon (liite 4) pohjalta. Kysymykset sisälsivät teemoja kuten miksi matka järjestetään, keskustellaanko eettisistä kysymyksistä matkailijoiden kanssa, miten matkan toteutus on sovitettu matkanjärjestäjän omiin eettisiin periaatteisiin sekä millaista palautetta matkasta saadaan. Haastattelupyynnöt lähetettiin Olympia Kaukomatkatoimistolle, Mandala Travelille ja Traveller Oy Ab:lle.

Olympia Kaukomatkatoimisto kieltäytyi haastattelusta, mutta toimiston edustaja kommentoi yleisesti puhelimesta, että Olympia ei ota kantaa eettisiin kysymyksiin vaan tekee matkoja sinne minne on kysyntää. Edustajan mukaan Olympia ei voi matkanjärjestäjänä sanella asiakkaille minne päin maailmaa he saavat matkustaa. Traveller Oy Ab:n toimitusjohtaja vastasi kysymyksiin lyhyesti sähköpostilla. Mandala Travelin edustajaa haastateltiin Helsingissä 21.5.2014.

Kysyttäessä miksi Pohjois-Korean matka järjestetään Traveller vastaa matkatoimiston liikeidean olevan järjestää matkoja eri maihin ja kohteisiin, ja Pohjois-Korea on eräs sellainen. Mandala Travel puolestaan vastaa, että he toimivat muutenkin alueilla mihin muut alan toimijat eivät järjestä matkoja, kuten Bhutan ja Tiibet, eikä heidän liiketoimintaansa muutenkaan kuulu massamatkat tai kilpailu niillä markkinoilla. Kysyntäkin kohteeseen on ihan sopivasti noin 20 – 30 henkilöä vuodessa. Lisäksi Pohjois-Koreassa on matkailupotentiaalia ja se vastaa kohteena samoihin matkailun tavoitteisiin kuin muutkin maat. Mandala Travelin edustaja myöntää myös, että on mielenkiintoista pitää valikoimassaan kohdetta, jota muille ei ole, ja sanoo Pohjois-Korean matkakohteena aiheuttavan välillä tietynlaista hauskaa ja kiinnostavaa keskustelua esimerkiksi Matkamessuilla.

Traveller on tietoinen Pohjois-Korean ihmisoikeusrikkomuksista ja diktatuurihallinnosta, ja kysyttäessä matkanjärjestäjän kantaa sinne suuntautuvan matkailun eettisyyteen haastateltava vastaa matkailijan itse päättävän eettisyydestä, ja Travellerin vastaavan kysyntään tarjonnalla. Mandala Travelkin vastaa olevansa tietoinen Pohjois-Korean ihmisoikeusrikkomuksista samoin kuin se on tietoinen myös muiden maiden rikkomuksista.

”Mielestäni tämä on kuitenkin matkailun kannalta irrelevantti kysymys. Ihmisoikeusrikkomukset ovat pahasta ja diktatuurihallinto yleisesti ottaen on pahasta - - mutta samalla olen tietoinen myös Yhdysvaltain Guantanamosta ja siviilien tappamisesta lennokeilla toisella puolella maailmaa. He hyökkäävät ilman oikeutusta muihin maihin ja siihen nähden Pohjois-Korea häiritsee muuta maailmaa aika vähän. Venäjällä hyvä, että olympiasoihtu sammuu ja ollaan jo valloittamassa naapurimaata ja Keski-Afrikassa on kansanmurha käynnissä, ja silti tavallaan media kärjistää sen Pohjois-Koreaan.”

”Toki olisi hienoa, että siellä ei olisi ihmisoikeusrikkomuksia - - näkisin, että jos siellä tapahtuu jokin muutos esimerkiksi hallinnossa, niin jonain päivänä kun negatiivinen aura katoaa, niin uskon, että jengi tulee jonottamaan sinne, sillä Pjongjang on hieno kaupunki. Monumentit ovat omaa luokkaansa ja toivoisin että jos rajat joskus aukeavat niin he (Pohjois-Korea) säilyttäisivät ne.”

Mandala Travelin haastateltava lisää myös, että monille Pohjois-Korean tapahtumat ja niitä ympäröivä mystiikka on motiivi matkustaa sinne. He ovat kuitenkin huomanneet, että tämä ei niinkään pidä paikkaansa heidän asiakkaissaan, jotka ovat puhtaasti kokeneita matkajia ja kiinnostuneita näkemään millainen paikka Pohjois-Korea on ja millaisia nähtävyyksiä siellä on.

”Matkojen järjestäminen ei ole epäeettistä mihinkään maahan, missä hallinto tapahtuu meidän (länsimaisten) mielestämme huonolla tavalla. Se on ehkä räikeämpää ja voimakkaampaa Pohjois-Koreassa - - jos ulkomaat sulkisivat maan kokonaan ja päättäisivät, etteivät järjestä matkoja sinne ollenkaan, niin tavallaan me rangaistaisiin

tavallisia ihmisiä, niiden mahdollisuuksia ja sitä viimeistä kontaktia sillä verukkeella, että joku tavallaan tekee jotain pahaa siellä. - - Jos kaikki lopettaisivat matkailusta niin silloinhan kertoisimme paikallisille, että emme halua tulla teidän luokse.”

”Loppupeleissä matkailu on mielestäni ihan hyvä tapa tukea - - näen sen hyvänä asiana ja Pohjois-Korea omasta kokemuksestani kannustaa siihen. Toki he haluavat ulkomaista valuuttaa mutta mikäpä maa ei haluaisi ja tietysti, koska Pohjois-Korea on sosialistinen maa, niin valtio omistaa kaiken. Uusia alueita on kuitenkin avattu, ja tänä vuonna itsestäni tuntui, että selkeästi oli jo rennompaa kuin viime vuonna.”

”Pohjois-Korean matkailu on niin pientä, ja jos siellä käy muutama tuhat länsimaista turistia vuodessa, niin en usko että meidänkään rahoilla siellä kovin kallista konjakkipulloa ostetaan kenellekään. Olisi eri asia, jos puhuttaisiin esimerkiksi kansainvälisestä öljykaupasta, jossa liikkuu miljardeja ja jolla voisi rahoittaa aseita ja muita.”

Travellerin mukaan matkan sisällön päättävät matkanjärjestäjän edustajat Pohjois-Koreassa, joiden kanssa Traveller ei haastateltavan mukaan keskustele ihmisoikeuskysymyksistä. Mandala Travelin edustaja kertoo heidän matkanjärjestäjänä tiedostavan, että kustannukset menevät valtion koneistoon, mutta se on ainoa tapa järjestää matkoja Pohjois-Koreaan. Vastakohtaksi esitetäänkin, että menehän turistin ostamasta tuotteesta Suomessa 24 prosenttia valtion koneistoon ALV:n muodossa, mutta eihän kukaan matkusta Suomeen tukeakseen Suomen valtion poliittista agenda.

”Mitä enemmän ihmisiä käy (Pohjois-Koreassa) niin sitä enemmän pystyy luomaan omaa kuvaa, muutenhan olemme puhtaasti iltapäivälehtien otsikoiden varassa.”

”Jokainen siellä käynyt ihminen ymmärtää paremmin sen tulevaisuuden ja mitä siellä tapahtuu. Me keskitymme matkailuun, hoidamme sitä emmekä ota poliittista kantaa niin kuin muissakaan kohteissa, me pyritään toimimaan sillä tavalla että asiakkaat saavat tarpeeksi tietoa ja pystyvät toimimaan kohteessa oikein.”

Haastateltavan mukaan Traveller keskustele eettisistä kysymyksistä matkailijoiden kanssa ennen ja jälkeen matkan, jos matkailija niin haluaa, mutta tarvetta kouluttaa

matkustajaa Pohjois-Koreaan matkustamisesta tai maan tilasta ei ole ollut. Haastateltavan mukaan julkinen sana, media ja Ulkoasianministeriön kotisivut pitävät matkailijan ajan tasalla. Mandala Travelin edustaja kertoo matkanjärjestäjän tiedottavan Pohjois-Koreaan lähteville asiakkailleen yleisesti, että maa on suljettu, siellä on vähän ulkomalaisia ja tiettyjä rajoituksia on olemassa, kuten on myös muissakin maissa. Haastateltavan mukaan jos turisti ei olisi lukenut etukäteen kaikkia legendoja, mitä Pohjois-Korean rajoituksista on, niin ainoat rajoitukset, joihin hän törmäisi matkan aikana, on kielto kuvata bussin ikkunasta ja kielto kuvata ihmisiä salaa.

Travellerin haastateltava kertoo matkailijoilta tulevan palautteena paljon samantyyppisiä matkakertomuksia ja kokemuksia, joiden ydin on, että Pohjois-Korea on erikoinen kohde, joka pitää kokea itse. Mandala Travelin mukaan he saavat yleisesti hyvää palautetta: palvelu kohteessa toimii hyvin ja matka on toteutettu hyvin. Matkustajat myös yllättyvät positiivisesti, mutta toki joissain matka aiheuttaa ristiriitaisia tunteita.

”Eka tunne monilla on se, että (kotimaassa) kukaan ei tule uskomaan tätä. Monet sanovatkin sitä, että vaikka itse on käynyt siellä (Pohjois-Koreassa), niin muut ihmiset tulevat silti kertomaan milaista siellä on.”

”Ihmisillä on monenlaisia oletuksia, mutta pääsevät aina kokemaan enemmän kuin olettavat. Osa saattaakin olla pettyneitä, kun siellä ei olekaan propagandalegendaa, mitä ovat lukeneet iltapäivälehdistä. Olemme itse aikamoisen propagandan ubreja ja meillä on voimakkaat ennakkoluulot kun menemme sinne ja niitä sitten murtuu siinä matkan varrella - - monilta unohtuu usein, että se on maa, jossa asuu noin 25 miljoonaa ihmistä ja sielläkin ihmiset heräävät aamulla töihin ja lapset kasvavat jne.”

Traveller ei kohtaa erikoisempia haasteita Pohjois-Korean puolelta järjestäessään matkaa, mutta saavat tietoa matkailua koskevista muutoksista. Mandala Travelinkaan mukaan he eivät kohtaa haasteita, vaan matkoja sinne on helppo järjestää ja asiat järjestyvät todella helposti ja sujuvasti. Matkan kustannukset menevät Travellerin mukaan matkanjärjestäjien paikallisten agenttien kustannuksiin majoituksen, kuljetuksien ja retkien järjestämiseksi. Mandala Travel vastaa osan kustannuksista tulevan voittona heille, osa menee Pekingissä toimivalle välikädelle ja osa menee KITC:lle (Korea International

Travel Company), jonka kautta kustannukset jakautuvat oppaille, autonkuljettajille, hotelleille ja loput varmaankin valtion matkailutoimistolle. Mandala Travel kertoo myös antavansa aina tippiä suoraan paikallisille oppaille. Kysyttäessä miten Pohjois-Korean matkan toteutus on mukautettu matkanjärjestäjän omiin eettisiin periaatteisiin Travelle-
rin haastateltava kehottaa vertaamaan kohtaan yksi (miksi Pohjois-Korean matka järjestetään).

5.4 Tulosten yhteenveto

Tässä luvussa esitetään yhteenveto tuloksista sekä peilataan niitä tutkimusongelmiin. Työn tutkimusongelmia oli kolme: millainen Pohjois-Korea on matkakohteena, miten Pohjois-Korean ongelmat näkyvät matkan aikana ja onko Pohjois-Koreaan suuntautuva matkailu eettistä. Lisäksi tutkimuksessa haluttiin tuoda esiin suomalaisten matkanjärjestäjien näkökulma Pohjois-Korean matkapaketin tuotantoprosessiin sekä eettisiin kysymyksiin.

Tulosten perusteella Pohjois-Korea on matkakohteena rauhallinen, siisti ja hiljainen. Turistin turvallisuus ei ole missään matkan vaiheessa ongelma. Maalla on runsaasti matkailupotentiaalia sopivan ilmaston, kauniiden maisemien ja vaiherikkaan historian ansiosta. Pohjois-Koreasta löytyy vieläkin esimerkiksi vanhaa keisariajan arkkitehtuuria. Pääkaupunki Pjongjang tarjoaa turistille arkkitehtuuria lähinnä eepisisissä mittasuhteissa olevien monumenttien muodossa.

Siltikin se, mitä turisti näkee Pohjois-Koreassa, on pelkkää lavastusta. Turistin ei ole mahdollista määrätä itse matkaohjelmasta, vaan kaikki tapahtuu valtion määräämien matkaohjelmien mukaan. Turisti ei myöskään voi itsenäisesti kulkea kohteessaan, vaan on iltaisin aikataulutetun ohjelman päätyttyä suljettuna hotelliinsa. Minkään näköistä aitoa ja spontaania kohtaamista paikallisten kanssa ei ole mahdollista kokea. Myös turistin valvonta on todellista sekä helposti huomattavissa, jos tietää mitä etsiä. Valvontaan ja epäluuloisuuteen kannattaa varautua etukäteen, sillä ne voivat alkaa ahdistaa matkan aikana.

Pohjois-Korean ongelmat näkyvät matkan aikana, vaikka maa yrittääkin kovasti peitellä niitä. Energia- ja polttoainepula näkyy sähkökatkoissa, pimeissä taloissa ja kaduissa sekä kulkuneuvojen vähäisyytenä. Teknologian puute näkyy maaseudulla peltojen viljelyn tapahtuessa kuokalla ja härällä. Myös infrastruktuuri Pjongjangin ulkopuolella on huonoa ja tiet ovat kamalassa kunnossa. Eliittikaupunki Pjongjang onkin ainoa osa maata, josta pidetään huolta ja jota kunnostetaan.

Liikkumisvapauden ja sananvapauden puute tuovat esiin oikeuksien puutteen Pohjois-Koreassa. Jatkuva propaganda ja henkilökultin ylistys vahvistaa kansalaisyhteiskunnan aivopesun jo varhaislapsuudesta asti sekä vahvistaa myös turistin kuvaa totalitaarisesta yhteiskunnasta. Tienvarsien sotaisat propagandajulisteet sekä vierailut sotaan liittyvissä nähtävyyksissä tukevat kuvaa Pohjois-Koreasta sotaisana yhteiskuntana sekä maan politiikkaa asettaa armeija muun edelle. Myös turisteihin kohdistuva valvonta paljastaa Pohjois-Korean hallituksen harjoittaman totaalisen valvonnan maassaan.

Tulosten perusteella mielipiteet Pohjois-Koreaan suuntautuvasta matkailusta jakautuvat. Toisaalta sitä pidetään epäeettisenä sekä moitittavana ja sitä kuvataan osittain inhottavaksi tirkistelyksi. Matkakustannuksien ajatellaan tukevan hallitusta rahallisesti sekä turisti saattaa tahtomattaankin toimia propagandan välineenä. Amnestyn sivuilta havainnoidun tiedon perusteella voisi pitää selvänä järjestön tuomitsevan Pohjois-Korean toimet sekä sinne suuntautuvan matkailun sillä perusteella, että matkailussa ei ole otettu keskeiseksi asiaksi ihmisoikeuksia ja niiden rikkomuksia. Toisaalta taas sen ei nähdä edistävän diktatuuria tai tukevan sitä rahallisesti, koska matkailua pidetään niin pienenä osana Pohjois-Korean tuloista. Lisäksi turistit levittävät tietoutta länsimaista pohjoiskorealaisille sekä Pohjois-Koreasta ulkomaailmaan. Turisti myös solmii kontaktin aina vähintään paikallisiin oppaisiin, jolloin oppaat ovat kosketuksissa ulkomaailmaan ja ulkomaalaisiin.

Tulokset osoittavat myös, että Pohjois-Korean matkailu ja sen eettisyys on aihe, johon matkanjärjestäjät eivät ota kantaa. Matkanjärjestäjät myöntävät olevansa tietoisia Pohjois-Korean tilanteesta, mutta eivät ota poliittista kantaa, vaan tarjoavat matkoja sinne minne on kysyntää. Eräs matkanjärjestäjä keskustelee turistin kanssa eettisistä kysymyksistä, jos turisti niin haluaa, mutta aihetta ei nosteta erikseen esiin matkailijoiden kanssa.

Yksi matkanjärjestäjä tiedottaa asiakkailleen perustiedot Pohjois-Koreasta ennen matkaa ja matkailijahaastattelusta selvisi myös toisen matkanjärjestäjän toimivan näin. Ihmisoikeuskysymyksistä ei myöskään keskustella Pohjois-Korean edustajien kanssa.

6 Johtopäätökset

Tässä luvussa esitellään tutkimustulosten perusteella tehtyjä johtopäätöksiä Pohjois-Koreasta matkakohteena ja sinne suuntautuvan matkailun eettisyydestä. Tutkimustuloksia myös peilataan tässä työssä esitettyyn teoriaan. Lisäksi luvussa esitellään tutkimuksen pohjalta nousseita jatkotutkimusehdotuksia.

Länsimaalaiset ovat tietystä määrin länsimaisen propagandan uhreja Pohjois-Korean suhteen. Ihmisoikeusrikkomukset ja diktatuuri ovat tietysti totta, mutta haastateltavien mukaan siellä on paljon hyvääkin. Pohjois-Korea on tulosten mukaan matkakohteena mielenkiintoinen ja ainutlaatuinen, ja se pitäisi kokea itse, jotta siitä saa todenmukaisen kuvan ja voi huomata, että se on paljon enemmän kuin tavalliset ihmiset olettavat. Länsimaiset jossakin määrin syyllistyvät vahvoin ennakkoluuloihin Pohjois-Koreaa kohtaan, ja siihen suurena osasyynä ovat länsimaiset mediat. Media luo omalta osaltaan länsimaista propagandaa Pohjois-Koreasta ja sen antama kuva maasta on hyvinkin yksipuolinen. Pohjois-Koreasta raportoidaan pelkästään poliittista tilannetta, jolloin media unohtaa tai ei suorastaan halua raportoida toistakin puolta, kuten esimerkiksi matkailupotentiaalia. Joillekin poliittinen tilanne on vahva motiivi matkustaa Pohjois-Koreaan, ja maan matkailuimago varsinkin länsimaissa koostuu ainakin osittain juuri tästä sulkeutuneisuudesta ja diktatuurivallasta. Tämän pohjalta voitaisiin sanoa, että Pohjois-Korean matkailu on pieneltä osalta dark tourismia ja ihmisoikeusrikkomukset ja diktatuurivalta osa sen imagoa. Haastatteluista käy kuitenkin ilmi, että monet matkailijat ovat positiivisesti yllättyneitä Pohjois-Koreasta, ja osa ennakkoluuloista on murentunut matkan aikana.

Pohjois-Korean matkailu ei kuitenkaan sovi vastuullisen matkailun periaatteisiin, ja tästä näkökulmasta katsottuna sitä ei voi pitää eettisesti hyväksyttävänä. UNWTO:n (2014a,b) mukaan paikalliset yhteisöt pitäisi ottaa mukaan turistitoimintaan kohteessa sekä matkailustasta saatujen ekonomisten, sosiaalisten ja kulttuuristen voittojen ja etujen pitäisi jakautua tasapuolisesti. Erityisesti matkailusta syntyvät työpaikat tulisi jakaa tasapuolisesti. Pohjois-Koreassa matkailu on valtion hallinnassa, ja edellä mainittujen ehtojen toteutumista ei voida pitää varmana. Työmahdollisuudet määräytyvät todistustusti henkilön songbun-luokituksen mukaan, jolloin läheskään kaikilla ei ole mahdolli-

suutta matkailusta avautuviin työpaikkoihin. Cape Town -konferenssissa allekirjoitetun vastuullisen matkailun julistuksen (Responsible Tourism Partnership 2014) mukaisesti matkailun tulisi edistää paikallisten hyvinvointia ja turistien ja paikallisten välillä tulisi olla aitoa ja spontaania kohtaamista. Mahdollisuutta spontaaniin kommunikointiin paikallisten kanssa ei ole Pohjois-Koreassa, eikä matkailutuloja tietävästi ole ohjattu kansalaisten hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Lisäksi UNWTO:n (2014a,b) mukaan turistilla pitäisi olla liikkumisenvapaus oman maansa sisällä tai valtiosta toiseen kansainvälisten ja kansallisten lakien puitteissa eikä kukaan turisti saisi kohdata liiallisia muodollisuuksia tai syrjintää. Pohjoiskorealaisilta tämä vapaus on todistetusti riistetty, ja länsimaisista turisteista yhteen ammattiryhmään eli toimittajiin kohdistuu liiallisia muodollisuuksia Pohjois-Koreaan päästäkseen. Myös itse turistit ovat oikeutettuja oikean tiedon saamiseen matkakohteestaan sekä sen oloista, ja Pohjois-Korean todistetusti harjoittama propaganda ei anna turistille oikeaa tietoa. Lisäksi YK:n ihmisoikeusjulistuksen (United Nations Human Rights 2014b) 12. artiklan mukaan kenenkään yksityiselämään ei saisi puuttua mielivaltaisesti, ja Pohjois-Korean harjoittama valvonta loukkaa turistin oikeutta yksityisyyteen.

Pohjois-Korean matkailu ei kuitenkaan ole pelkästään epäeettistä. Tietystä näkökulmasta voi jopa ajatella, että matkailu ja politiikka ovat kaksi eri asiaa, jolloin kysymys matkailun eettisyydestä ei ole relevantti. Matkailusta aiheutuva rahallinen tuki diktatuurille ei kuitenkaan ole suuri matkailun ollessa pientä, ja turistit ovat monille kohtaamilleen paikallisille ainoa kontakti ulkomaailmaan. Matkailun voitaisiin ajatella edistävän paikallisten tietoutta länsimaista ja murtavan osaltaan paikallisten ennakkoluuloja muusta maailmasta. Länsimaiset turistit levittävät myös tietoutta Pohjois-Koreasta ja murtavat median luomaa yksipuolista kuvaa tuomalla esiin maan toistakin puolta. Matkailijan tulee kuitenkin kantaa vastuunsa olemalla tarkka siitä, että ei saata paikallisia vaaraan tuomalla heidän sanomisiaan julki ja että matkailija ei vahingossa tai tahallaan altistu Pohjois-Korean propagandan välineeksi matkansa aikana tai muuten tue propagandaa.

Tuloksista on kuitenkin havaittavissa myös kehitystä ja rajoittuneisuuden lieventymistä Pohjois-Korean matkailussa. Vuonna 2007 matkaohjelmaan ei ollut mitenkään mahdollista tehdä muutoksia, mutta vuonna 2012 se olikin jo mahdollista jossain määrin.

Vuonna 2012 kuitenkin kännykät takavarikoitiin edelleen rajalla, mitä vuonna 2013 ei enää tehdä. Lisäksi Pohjois-Koreassa juuri käynyt matkanjärjestäjän edustaja totesi rajoitusten olleen lievempiä vuonna 2014 kuin ne olivat olleet vuonna 2013.

Tutkimuksen pohjalta nousi esiin kaksi jatkotutkimusehdotusta. Voitaisiin selvittää olisiko kaikkien maiden tukemasta matkailuboikotista Pohjois-Koreaan mitään hyötyä. Pohjois-Korean matkailu ei kuitenkaan tuo suurta rahallista tukea diktatuurille eikä maassa ole oppositiota, jota voitaisiin tukea, mutta boikotilla asialle saataisiin suurempaa kansainvälistä huomiota sekä Pohjois-Korea näkisi muiden maiden olevan toisinaan asian suhteen. Tärkeää olisi myös selvittää millainen vaikutus mahdollisella boikotilla olisi paikallisiin. Lisäksi voitaisiin tutkia miten matkanjärjestäjät voisivat lisätä tarjomiin matkoihinsa eettistä vastuuta. Hyvä tutkimuskohde olisi selvittää voisiko matkanjärjestäjä valita Pohjois-Koreasta jonkin hyväntekeväisyyskohteen, jota turistit voivat tukea matkansa aikana. Tällaisessa toiminnassa erityisen tärkeää olisi varmistaa, että rahat päätyisivät suoraan kohteelle ilman välikäsiä ja että rahat ohjataan kansalaisten hyvinvoinnin parantamiseksi.

7 Pohdinta

Tämän työn kirjoittaminen oli noin viiden kuukauden prosessi. Viiteen kuukauteen mahtui paljon motivaatiota, turhautumista, välinpitämättömyyttä sekä intoa. Ensimmäinen suuri haaste oli aiheen valinta. Opinnäytetyöntekijä tiesi, että aiheen on oltava mielenkiintoinen ja itseä kiinnostava tai työstä ei tulisi valmista. Hänen mielestään Pohjois-Korea on aiheena mielenkiintoinen ja kansainvälisestäkin ajankohtainen. Harvoin mediassa kuitenkaan kyseenalaistetaan Pohjois-Korean matkailua, ja tämän työn tekijä olikin utelias kuulemaan mitä mieltä sen eettisyydestä ollaan. Työlle etsittiin myös toimeksiantajaa, mutta valitettavasti ainoa sopiva yritys eli Amnesty Finland kieltäytyi yhteistyöstä, mikä osaltaan hieman laski motivaatiota jo alussa.

Työn ensimmäinen osa sujui hyvinkin kivuttomasti. Konteksti-lukua kirjoittaessa opinnäytetyöntekijä oli hyvin motivoitunut ja kiinnostunut aiheesta, ja Pohjois-Korean taustan selvittäminen oli oletettua helpompaa. Luotettavia lähteitä löytyikin runsaasti, samoin kuin tietoa mieltä askarruttaviin kysymyksiin kyseisestä maasta. Opinnäytetyöntekijä näki paljon vaivaa kontekstin eteen ja on ylpeä siitä, miten yksityiskohtaisesti ja tarkasti Pohjois-Korean nykyinen tila sekä tapahtumat ja järjestelmät sen taustalla saatiin kuvattua. Teoriakappaletta kirjoittaessa tuo into ja motivaatio kuitenkin hieman laantuivat. Haasteeksi muodostui se, että vastuullisesta matkailusta ei löytynyt yhteisiä ja kaiken kattavia kriteereitä, mikä hankaloitti teorian esittelyä.

Opinnäytetyöntekijä kokee, että tämän työn suurimmat haasteet olivat ajankäyttö ja haastatteluista sopiminen. Haastatteluiden hankkiminen olisi pitänyt aloittaa hyvissä ajoin ennen kuin kysymyksetkään olivat viimeistelyjä. Koko prosessin olisi voinut toteuttaa tehokkaammin, jolloin motivaatio ei olisi päässyt laskemaan välillä. Myös se, että ensinnäkin sai vastauksen haastattelupyynnöön, oli haastavaa.

Kuitenkin työ onnistui hyvin ja tutkimustulokset vastaavat tutkimusongelmiin. Työssä saatiin arvokasta tietoa Pohjois-Koreasta matkakohteena ja sen todellisesta tilasta, jonka turistik pystyvät näkemään propagandan lomasta. Opinnäytetyöntekijälle esitettiin Pohjois-Korean matkailun eettisyydestä ajatuksia herättäviä ja perusteltuja mielipiteitä, joiden pohjalta pystyi tekemään omia johtopäätöksiä. Aihe on kiinnostava, ja varsinkin

matkailijat puhuivat kokemuksistaan innokkaasti ja avoimesti, mikä teki keskusteluista antoisia. Ajanhallinnan tärkeys opittiin kantapään kautta, ja vaikka välillä oli vaikeaa ja motivaatio laski, onnistuttiin silti pääsemään läpi vaikeista ajoista, jolloin motivaatio nousi taas.

Lähteet

Aaltola, J. & Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I: Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalla tutkijalla. 3. painos. PS-kustannus. Juva.

Amazon 2014a. The Real North Korea: Life and Politics of the Failed Stalinist Utopia. Luettavissa: <http://www.amazon.com/The-Real-North-Korea-Stalinist/dp/0199964297>. Luettu: 5.3.2014.

Amazon 2014b. Under the Loving Care of the Fatherly Leader: North Korea and the Kim Dynasty. Luettavissa: <http://www.amazon.com/Under-Loving-Care-Fatherly-Leader/dp/0312323220>. Luettu: 5.3.2014.

Amnesty Finland 2014. Ihmisoikeudet. Luettavissa: <http://www.amnesty.fi/tietoa-meista/ihmisoikeudet>. Luettu: 21.2.2014.

Amnesty International 2014a. Annual Report 2013 - North Korea. Luettavissa: <https://www.amnesty.org/en/region/north-korea/report-2013>. Luettu: 13.2.2014.

Avara Maailma 2014. Reilu matkailu - onko sitä? Luettavissa: http://www.avaramaailma.fi/index_reilu.html. Luettu: 20.2.2014.

CIA World Factbook 2014a. The World Factbook - Korea, North. Luettavissa: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kn.html>. Luettu: 14.3.2014.

CIA World Factbook 2014b. The World Factbook - Korea, South. Luettavissa: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ks.html>. Luettu: 14.3.2014.

CIA World Factbook 2014c. The World Factbook - Russia. Luettavissa: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rs.html>. Luettu: 14.3.2014.

Demick, B. 2012. Suljettu maa - Elämää Pohjois-Koreassa. Atena Kustannus Oy. Porvoo.

Eriksson, J., Noble, R., Pattullo, P. & Barnett, T. 2009. Putting Tourism to Rights. Raportti. Tourism Concern. Luettavissa:
http://www.tourismconcern.org.uk/uploads/file/campaigns/LowRes_Putting%20Tourism%20to%20Rights_A%20report%20by%20TourismConcern2.pdf. Luettu: 17.3.2014.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Jyväskylä.

Freedom House 2014. Freedom in the World 2014. Luettavissa:
http://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2014#.U3zK7yi_YZE. Luettu: 21.5.2014.

Goodwin, H. 2011. Taking Responsibility for Tourism. Goodfellow Publishers Limited. Oxford.

Harden, B. 2012. Leiri 14 - Pako Pohjois-Koreasta. Gummerus Kustannus Oy. Juva.

Hawk, D. 2003. The Hidden Gulag - Exposing North Korea's prison camps. Raportti. U.S. Committee for Human Rights in North Korea. Luettavissa:
http://www.hrnk.org/uploads/pdfs/The_Hidden_Gulag.pdf. Luettu: 26.2.2014.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki University Press. Helsinki.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Tammi. Hämeenlinna.

Human Rights Watch 2014. Search. Luettavissa:
http://www.hrw.org/search/apachesolr_search/world%20report?filters=tid%3A9%20tid%3A145%20type%3Achapter&retain-filters=1. Luettu: 26.2.2014.

Korea Institute for National Unification 2009. White Paper on Human Rights in North Korea. Raportti. Korea Institute for National Unification. Soul. Luettavissa:
http://www.kinu.or.kr/2009/0727/white2009_e.pdf. Luettu: 25.2.2014.

Koryo Tours 2014. Group Tours. Luettavissa:
http://www.koryogroup.com/travel_groupTours.php. Luettu: 4.3.2014.

Lankov, A. 1995. The Official Propaganda in the DPRK: Ideas and Methods. Luettavissa: http://north-korea.narod.ru/propaganda_lankov.htm. Luettu: 24.2.2014.

Lee, G. 2003. The Political Philosophy of Juche. Stanford Journal of East Asian Affairs, volume 3, number 1, s. 105-112. Luettavissa:
<http://www.stanford.edu/group/sjeaa/journal3/korea1.pdf>. Luettu: 26.3.2014.

Liberty in North Korea 2014a. History of North Korea. Luettavissa:
<http://www.libertyinnorthkorea.org/learn-north-korea-history/>. Luettu: 4.2.2014.

Liberty in North Korea 2014b. Songbun – Social Class in a Socialist Paradise. Luettavissa: <http://www.libertyinnorthkorea.org/songbun/>. Luettu: 4.2.2014.

Lieberman, K. & Nissen, B. 2008. Ethics in the Hospitality and Tourism Industry. 2. painos. American Hotel & Lodging Educational Institute. USA.

Mandala Travel 2014. Pohjois-Korean kiertomatka. Luettavissa:
<http://mandalatravel.fi/matka/pohjois-korean-kiertomatka>. Luettu: 22.4.2014.

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. International Methelp Ky. Jyväskylä.

Olympia 2014. Pohjois-Korea - aidosti erilainen. Luettavissa:
<https://www.olympia.fi/matka/pohjois-korea-aidosti-erilainen-2014>. Luettu: 4.3.2014.

Reilun matkailun yhdistys 2014a. Miksi Reilun matkailun yhdistys? Luettavissa:
http://wordpress.reilumatkailu.fi/?page_id=1019. Luettu: 21.2.2014.

Reilun matkailun yhdistys 2014b. Reilun matkailijan ohjeet. Luettavissa:
http://wordpress.reilumatkailu.fi/?page_id=35. Luettu: 21.2.2014.

Reilun matkailun yhdistys 2014c. Hanki tietoa matkakohteesta. Luettavissa:
http://wordpress.reilumatkailu.fi/?page_id=10. Luettu: 21.2.2014.

Reilun matkailun yhdistys 2014d. Matkusta huippusensongin ulkopuolella. Luettavissa:
http://wordpress.reilumatkailu.fi/?page_id=153. Luettu: 21.2.2014.

Reilun matkailun yhdistys 2014e. Valitse vastuuntuntoinen matkanjärjestäjä. Luettavissa:
http://wordpress.reilumatkailu.fi/?page_id=157. Luettu: 21.2.2014.

Reilun matkailun yhdistys 2014f. Suosi paikallista. Luettavissa:
http://wordpress.reilumatkailu.fi/?page_id=160. Luettu: 21.2.2014.

Reilun matkailun yhdistys 2014g. Kunnioita paikallista kulttuuria. Luettavissa:
http://wordpress.reilumatkailu.fi/?page_id=169. Luettu: 21.2.2014.

Responsible Tourism Partnership 2014. The Cape Town Declaration. Luettavissa:
<http://responsibletourismpartnership.org/CapeTown.html>. Luettu: 19.3.2014.

Sharpley, R. & Stone, P. R. 2009. The Darker Side of Travel – The theory and practice of dark tourism. Channel View Publications. Great Britain.

Smith, M. & Duffy, R. 2003. The Ethics of Tourism Development. Routledge. Lontoo.

Suomalainen Kirjakauppa 2014a. Pjongjangin akvaariot. Luettavissa:
<http://www.suomalainen.com/pokkarit/kotimaiset-pokkarit/pjongjangin-akvaariot-sku-p9789522340757>. Luettu: 5.3.2014.

Suomalainen Kirjakauppa 2014b. Sieluni kyyneleet. Luettavissa:
<http://www.suomalainen.com/pokkarit/kotimaiset-pokkarit/sieluni-kyyneleet-sku-p9789510403532>. Luettu: 5.3.2014.

Suomisanakirja 2014. Satelliittivaltio. Luettavissa:
<http://www.suomisanakirja.fi/satelliittivaltio>. Luettu: 26.3.2014.

Tourism Concern 2014a. Guidelines and Principles. Luettavissa:
<http://www.tourismconcern.org.uk/principles-and-definitions.html>. Luettu: 20.2.2014.

Tourism Concern 2014b. Why fair trade? Luettavissa:
<http://www.tourismconcern.org.uk/why-fair-trade.html>. Luettu: 20.2.2014.

Tourism Concern 2014c. Burma. Luettavissa:
<http://www.tourismconcern.org.uk/burma-2.html>. Luettu: 20.2.2014.

Tourism Concern 2014d. About us. Luettavissa:
<http://www.tourismconcern.org.uk/about-us.html>. Luettu: 21.2.2014.

Tourism Concern 2014e. Putting Tourism to Rights. Luettavissa:
<http://www.tourismconcern.org.uk/putting-tourism-to-rights.html>. Luettu: 17.3.2014.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10. uudistettu laitos. Tammi. Vantaa.

Ulkoasiainministeriö 2014. Maatiedosto Pohjois-Korea. Luettavissa:
<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=42916&culture=fi-FI&contentlan=1&displayall=1>. Luettu: 4.2.2014.

United Nations Human Rights 2014a. Universal Declaration of Human Rights. Luettavissa: <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Introduction.aspx>. Luettu: 21.2.2014.

United Nations Human Rights 2014b. Universal Declaration of Human Rights - Finnish. Luettavissa: <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=fin>. Luettu: 21.2.2014.

United Nations Human Rights 2014c. What are human rights? Luettavissa: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Pages/WhatareHumanRights.aspx>. Luettu: 21.2.2014.

United Nations Human Rights Council 2014. Report of the commission of inquiry on human rights in the Democratic People's Republic of Korea. Raportti. United Nations. Luettavissa: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/CoIDPRK/Pages/ReportoftheCommissionofInquiryDPRK.aspx>. Luettu: 24.2.2014.

UNWTO 2014a. Global Code of Ethics in Tourism. Luettavissa: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism>. Luettu: 17.3.2014.

UNWTO 2014b. Global Code of Ethics in Tourism. Luettavissa: <http://dtxqtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/docpdf/gcetbrochureglobalcodeen.pdf>. Luettu: 17.3.2014.

UNWTO 2013. UNWTO Annual Report 2012. Raportti. United Nations World Tourism Organization. Luettavissa: http://dtxqtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/annual_report_2012.pdf. Luettu: 24.3.2014.

UNWTO 2012. Tourism in the Green Economy – Background Report. Raportti. United Nations World Tourism Organization. Luettavissa: <http://www.e-unwto.org/content/t21116/fulltext.pdf>. Luettu: 26.3.2014.

UNWTO 2011. Tourism in the Green Economy. Esite. United Nations World Tourism Organization. Luettavissa: http://dtxqtq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_greeneconomy_leaflet.pdf. Luettu: 24.3.2014.

VirtuaaliAMK 2014a. Tutkimuksen validiteetti. Luettavissa: <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464185783/1194413809750/1194415367669.html>. Luettu: 7.4.2014.

VirtuaaliAMK 2014b. Tutkimuksen reliabiliteetti. Luettavissa: <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464185783/1194413792643/1194415307356.html>. Luettu: 7.4.2014.

VirtuaaliAMK 2014c. Triangulaatio. Luettavissa: <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464114103/1194104920968/1194107257373.html>. Luettu: 7.4.2014.

Young Pioneer Tours 2014a. F.A.Q. Luettavissa: <http://www.youngpioneertours.com/f-a-q/>. Luettu: 27.2.2014.

Young Pioneer Tours 2014b. DPRK Group Tours. Luettavissa: <http://www.youngpioneertours.com/2014-tours/>. Luettu: 4.3.2014.

Young Pioneer Tours 2014c. About us. Luettavissa: <http://www.youngpioneertours.com/about-us/>. Luettu: 4.2.2014.

Liitteet

Liite 1. Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus

IHMISOIKEUKSIEN YLEISMAAILMALLINEN JULISTUS

Johdanto

Kun ihmiskunnan kaikkien jäsenten luonnollisen arvon ja heidän yhtäläisten ja luovuttamattomien oikeuksiensa tunnustaminen on vapauden, oikeudenmukaisuuden ja rauhan perustana maailmassa,

kun ihmisoikeuksia on väheksytty tai ne on jätetty huomiota vaille, on tapahtunut raakalaistekoja, jotka ovat järkyttäneet ihmiskunnan omaatuntoa, ja kun kansojen korkeimmaksi päämääräksi on julistettu sellaisen maailman luominen, missä ihmiset voivat vapaasti nauttia sanan ja uskon vapautta sekä elää vapaina pelosta ja puutteesta,

kun on välttämätöntä, että ihmisoikeudet turvataan oikeusjärjestyksellä, jotta ihmisten ei olisi pakko viimeisenä keinona nousta kapinaan pakkovaltaa ja sortoa vastaan,

kun on tähdellistä edistää ystävällisten suhteiden kehittymistä kansojen välille,

kun Yhdistyneiden Kansakuntien kansat ovat peruskirjassa vahvistaneet uskonsa ihmisten perusoikeuksiin, ihmisyksilön arvoon ja merkitykseen sekä miesten ja naisten yhtäläisiin oikeuksiin ja kun ne ovat ilmaisseet vakaan tahtonsa edistää sosiaalista kehitystä ja parempien elämisen ehtojen aikaansaamista vapaammissa oloissa,

kun jäsenvaltiot ovat sitoutuneet edistämään, yhteistoiminnassa Yhdistyneet Kansakunnat-järjestön kanssa, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien yleistä kunnioittamista ja noudattamista, ja,

kun yhteinen käsitys näiden oikeuksien ja vapauksien sisällöstä on mitä tärkein tämän sitoumuksen täydelliselle toteuttamiselle,

Niin sen vuoksi

YLEISKOKOUS

antaa TÄMÄN IHMISOIKEUKSIEN YLEISMAAILMALLISEN JULISTUKSEN kaikkien kansojen ja kaikkien kansakuntien tavoiteltavaksi yhteiseksi ohjeeksi, jotta kukin yksilö ja kukin yhteiskuntaelin pyrkisi, pitäen alati mielessään tämän julistuksen, valistamalla ja opettamalla edistämään näiden oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista sekä turvaamaan jatkuvien kansallisten ja kansainvälisten toimenpitein niiden yleisen ja tehokkaan tunnustamisen ja noudattamisen sekä itse jäsenvaltioiden kansojen että niiden oikeuspiirissä olevien alueiden kansojen keskuudessa.

1. artikla.

Kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan. Heille on annettu järki ja omatunto, ja heidän on toimittava toisiaan kohtaan veljeyden hengessä.

2. artikla.

Jokainen on oikeutettu kaikkiin tässä julistuksessa esitettyihin oikeuksiin ja vapauksiin ilman minkäänlaista rotuun, väriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, omaisuuteen, syntyperään tai muuhun tekijään perustuvaa erotusta.

Mitään erotusta ei myöskään pidä tehdä sen maan tai alueen valtiollisen, hallinnollisen tai kansainvälisen aseman perusteella, johon henkilö kuuluu, olipa tämä alue itsenäinen, huoltohallinnossa, itsehallintoa vailla tai täysivaltaisuudeltaan minkä tahansa muun rajoituksen alainen.

3. artikla.

Kullakin yksilöllä on oikeus elämään, vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen.

4. artikla.

Ketään ei saa pitää orjana tai orjuutettuna, kaikki orjuuden ja orjakaupan muodot on kiellettävä.

5. artikla.

Ketään ei saa kiduttaa eikä kohdella tai rangaista julmasti, epäinhimillisesti tai alentavasti.

6. artikla.

Jokaisella ihmisellä on kaikkialla oikeus siihen, että hänet henkilönä tunnustetaan lain edessä.

7. artikla.

Kaikki ovat tasavertaisia lain edessä ja oikeutetut erotuksetta yhtäläiseen lain suojaan. Kaikilla on oikeus tasavertaiseen suojaan tätä julistusta loukkaavaa syrjintää vastaan sekä kaikkea sellaiseen syrjintään tähtäävää yllytystä vastaan.

8. artikla.

Jokaisella on oikeus tehokkaaseen hyvitykseen asianomaisessa kansallisessa tuomioistuimessa häneen kohdistuneista teoista, jotka loukkaavat hänelle valtiosäännöllä tai lailla turvattuja perusoikeuksia.

9. artikla.

Ketään ei saa mielivaltaisesti pidättää, vangita tai ajaa maanpakoon.

10. artikla.

Jokaisella on täysin tasa-arvoisesti oikeus siihen, että häntä oikeudenmukaisesti ja julkisesti kuullaan riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa hänen oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa määrättäessä tai häntä vastaan nostettua rikossyytettä selvitettäessä.

11. artikla.

Jokaisen rikollisesta teosta syytteessä olevan henkilön edellytetään olevan syytön siihen asti kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti todistettu julkisessa oikeudenkäynnissä, jossa hänelle turvataan kaikki hänen puolustustaan varten tarpeelliset takeet. Ketään ei pidä tuomita rangaistavaksi teoista tai laiminlyönneistä, jotka eivät kansallisen tai kansainvälisen oikeuden mukaan olleet rikollisia tekohetkellä. Myöskään ei pidä tuomita ankarampaan rangaistukseen, kuin mikä oli sovellettavissa rangaistavan teon suoritushetkellä.

12. artikla.

Älköön mielivaltaisesti puututtako kenenkään yksityiselämään, perheeseen, kotiin tai kirjeenvaihtoon älköönkä loukattako kenenkään kunniaa ja mainetta. Jokaisella on oikeus lain suojaan sellaista puuttumista tai loukkausta vastaan.

13. artikla.

Jokaisella on oikeus liikkua vapaasti ja valita asuinpaikkansa kunkin valtion sisällä. Jokaisella on oikeus lähteä maasta, myös omasta maastaan, ja palata maahansa.

14. artikla.

Jokaisella vainon kohteeksi joutuneella on oikeus hakea ja nauttia turvapaikkaa muissa maissa.

Tähän oikeuteen ei voida vedota, kun on kysymys tosi epäpoliittisista rikoksista johtuvista syytteistä tai teoista, jotka ovat vastoin Yhdistyneiden Kansakuntien periaatteita ja päämääriä.

15. artikla.

Jokaisella on oikeus kansalaisuuteen. Keltään ei saa mielivaltaisesti riistää kansalaisuutta eikä evätä oikeutta kansalaisuuden vaihtamiseen.

16. artikla.

Täysi-ikäisillä miehillä ja naisilla on oikeus solmia avioliitto ja perustaa perhe ilman minkäänlaisia rodusta, kansalaisuudesta tai uskonnosta johtuvia rajoituksia. Heillä on yhtäläiset oikeudet avioliittoon, avioliiton aikana ja sen purkamisen jälkeen.

Avioliiton solmiminen tapahtukoon vain tulevien aviopuolisoiden vapaasta ja täydestä suostumuksesta.

Perhe on yhteiskunnan luonnollinen ja perustava ydinosa ja sillä on oikeus yhteiskunnan ja valtion suojaan.

17. artikla.

Jokaisella on oikeus omistaa omaisuutta yksin tai yhdessä toisten kanssa. Keltään älköön mielivaltaisesti riistettäkö hänen omaisuuttaan.

18. artikla.

Jokaisella ihmisellä on ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus; tämä oikeus sisältää vapauden uskonnon tai vakaumuksen vaihtamiseen sekä uskonnon tai vakaumuksen

julistamiseen yksin tai yhdessä toisten kanssa, sekä julkisesti että yksityisesti, opettamalla sekä harjoittamalla hartautta ja uskonnollisia menoja.

19. artikla.

Jokaisella on oikeus mielipiteen- ja sananvapauteen; tähän sisältyy oikeus häiritsemättä pitää mielipiteensä sekä oikeus rajoista riippumatta hankkia, vastaanottaa ja levittää tietoja kaikkien tiedotusvälineiden kautta.

20. artikla.

Kaikilla on oikeus rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen. Ketään ei saa pakottaa liittymään mihinkään yhdistykseen.

21. artikla.

Jokaisella on oikeus osallistua maansa hallitsemiseen joko välittömästi tai vapaasti valittujen edustajien välityksellä.

Jokaisella on yhtäläinen oikeus päästä maansa julkisiin toimiin.

Kansan tahto on hallitusvallan perusta; tämä tahto on ilmaistava määräaikailla ja aidoilla vaaleilla, joissa kaikilla on yleinen ja yhtäläinen äänioikeus ja joissa äänestys on salainen tai muuta vaalivapauden turvaavaa menettelyä noudattava.

22. artikla.

Jokaisella on yhteiskunnan jäsenenä oikeus sosiaaliturvaan sekä oikeus kansallisten toimienpiteiden ja kansainvälisen yhteistyön kautta kunkin maan järjestelmä ja voimavarat huomioonottaen, nauttia hänen ihmisarvolleen ja hänen yksilöllisen olemuksensa vapaalle kehitykselle välttämättömiä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia.

23. artikla.

Jokaisella on oikeus työhön, työpaikan vapaaseen valintaan, oikeudenmukaisiin ja tyydyttäviin työehtoihin sekä suojaan työttömyyttä vastaan.

Jokaisella on oikeus ilman minkäänlaista syrjintää samaan palkkaan samasta työstä.

Jokaisella työtä tekevällä on oikeus kohtuulliseen ja riittävään palkkaan, joka turvaa hänelle ja hänen perheelleen ihmisarvon mukaisen toimeentulon ja jota tarpeen vaatiessa täydentävät muut sosiaalisen suojelun keinot.

Jokaisella on oikeus perustaa ammattiyhdistyksiä ja liittyä niihin etujensa puolustamiseksi.

24. artikla.

Jokaisella on oikeus lepoon ja vapaa-aikaan, työajan järkevään rajoittamiseen sekä määräaikaisiin palkallisiin lomiiin.

25. artikla.

Jokaisella on oikeus elintasoon, joka on riittävä turvaamaan hänen ja hänen perheensä terveyden ja hyvinvoinnin ravinnon, vaatetuksen, asunnon, lääkintähuollon ja välttä-

mättömän yhteiskunnallisen huollon osalta. Jokaisella on myös oikeus turvaan työttömyyden, sairauden, tapaturman, leskeyden tai vanhuuden sekä muun hänen tahdostaan riippumatta tapahtuneen toimeentulon menetyksen varalta.

Äideillä ja lapsilla on oikeus erityiseen huoltoon ja apuun. Kaikkien lasten, riippumatta siitä, ovatko he syntyneet avioliitossa tai sen ulkopuolella, tulee nauttia samaa yhteiskunnan suojaa.

26. artikla.

Jokaisella on oikeus saada opetusta. Opetuksen on oltava ainakin alkeis- ja perusopetuksen osalta maksutonta. Alkeisopetuksen on oltava pakollinen. Teknistä ja ammattiopetusta on oltava yleisesti saatavilla, ja korkeamman opetuksen on oltava avoinna yhtäläisesti kaikille heidän kykyjensä mukaan.

Opetuksen on pyrittävä ihmisen persoonallisuuden täyteen kehittämiseen sekä ihmisoi-
keuksien ja perusvapauksien kunnioittamisen vahvistamiseen. Sen tulee edistää ymmärtämystä, suvaitsevaisuutta ja ystävyyttä kaikkien kansakuntien ja kaikkien rotu- ja uskontoryhmien kesken sekä pyrkiä edistämään Yhdistyneiden Kansakuntien toimintaa rauhan ylläpitämiseksi.

Vanhemmilla on ensisijainen oikeus valita heidän lapsilleen annettavan opetuksen laatu.

27. artikla.

Jokaisella on oikeus vapaasti osallistua yhteiskunnan sivistyselämään, nauttia taiteista sekä päästä osalliseksi tieteen edistyksen mukanaan tuomista eduista.

Jokaisella on oikeus niiden henkisten ja aineellisten etujen suojaamiseen, jotka johtuvat hänen luomastaan tieteellisestä, kirjallisesta tai taiteellisesta tuotannosta.

28. artikla.

Jokaisella on oikeus sellaiseen yhteiskunnalliseen ja kansainväliseen järjestykseen, jonka puitteissa tässä julistuksessa esitetyt oikeudet ja velvollisuudet voivat täysin toteutua.

29. artikla.

Jokaisella ihmisellä on velvollisuuksia yhteiskuntaa kohtaan, koska vain sen puitteissa hänen yksilöllisen olemuksensa vapaa ja täysi kehitys on mahdollinen.

Käyttäessään oikeuksiaan ja nauttiessaan vapauksiaan kukaan ei ole muiden kuin sellaisten lailla säädettyjen rajoitusten alainen, joiden yksinomaисena tarkoituksena on turvata toisten oikeuksien ja vapauksien tunnustaminen ja kunnioittaminen sekä moraalinen, julkisen järjestyksen ja yleisen hyvinvoinnin oikeudet vaatimukset kansanvaltaisessa yhteiskunnassa.

Näitä oikeuksia ja vapauksia ei missään tapauksessa saa käyttää vastoin Yhdistyneiden Kansakuntien päämääriä ja periaatteita.

30. artikla.

Mitään tässä julistuksessa ei saa tulkita niin, että valtio, ryhmä tai yksityinen henkilö voi sen perusteella katsoa oikeudekseen tehdä sellaista, mikä voisi hävittää tässä määriteltyjä oikeuksia ja vapauksia.

Liite 2. Pohjois-Koreassa vierailien haastattelurunko

HAASTATTELURUNKO

Pohjois-Koreassa vierailleet

Taustatietoa

Milloin vierailit Pohjois-Koreassa?

Mihin päin Pohjois-Koreaa vierailusi suuntautui?

Mikä oli matkasi motiivi?

Kauanko matkasi kesti ja mitä kautta sen varasit?

1. Kuvaile Pohjois-Koreaa matkakohteena.
2. Miten matkaohjelmasi määräytyi? Saitko itse vaikuttaa vierailukohteisiin ja päiväohjelmaan?
3. Pystyitkö liikkumaan itsenäisesti matkakohteessasi? Kuvaile vastauksesi perusteella muutama tilanne matkalta.
4. Kommunikoitko paikallisen väestön kanssa matkasi aikana? Jos kyllä, missä tilanteissa ja millainen on käsityksesi paikallisista? Jos ei, niin miksi?
5. Millaisia tunteita sinulla heräsi matkasi aikana?

Pohjois-Korea on maailman suljetuin valtio. Sen johdossa virallisesti on kommunistihallitus, mutta todellisuudessa sitä johtaa diktaattorina tällä hetkellä Kim Jong-Un. Pohjois-Koreassa syyllistytään systemaattiseen, laajalle levinneeseen sekä törkeään ihmisoikeuksien rikkomiseen, ja monissa tapauksissa rikkomukset täyttävät tunnusmerkit rikoksista ihmisyyttä vastaan. Pohjois-Korean tehokas propagandakoneisto aivopesee kansalaisia lapsuudesta lähtien valtion ideologiasta ja johtajien henkilökultista. Valtio valvoo kansalaisten yksityiselämää tarkoin varmistaakseen, että jokainen mahdollinen kriittinen ilmaus maan poliittista järjestelmää tai johtajaa kohtaan huomioidaan ja rangaistaan. Lisäksi Pohjois-Koreassa on yhä toiminnassa vankileirejä, joissa vangit elävät brutaaleissa oloissa ja kokevat jatkuvasti tahallista nälkiennyttämistä, pakkotyötä, teloituksia, kidutusta, raiskauksia sekä lisääntymisoikeuden rikkomista muun muassa pakotetuilla aborteilla. Näillä poliittisilla vankileireillä arvellaan olevan 80 000 – 120 000 vankia tällä hetkellä, ja monet heistä ovat päätyneet leirille ilman oikeudenkäyntiä.

(Lähde: United Nations Human Rights Council 2014. Report of the commission of inquiry on human rights in the Democratic People's Republic of Korea. Raportti. United Nations. Luettavissa: <http://www.obchr.org/EN/HRBodies/HRC/CoIDPRK/Pages/ReportoftheCommissionofInquiryDPRK.aspx>.)

6. Olitko tietoinen Pohjois-Korean diktatuurihallinnosta ja ihmisoikeusrikkomuksista ennen matkasi alkua? Jos kyllä, selitä lyhyesti mitä tiesit.
7. Miten Pohjois-Korean ongelmat tulivat esiin matkasi aikana?

8. Millaista propagandaa kohtasit matkasi aikana?
9. Onko Pohjois-Koreaan matkustaminen mielestäsi eettisesti oikein diktatuurin ja ihmisoikeusrikkomusten valossa? Perustele.
10. Kyseenalaistitko matkasi eettisyyttä ennen matkaa? Miksi?
11. Kyseenalaistatko matkasi eettisyyttä nyt? Miksi?
12. Matkustaisitko uudelleen Pohjois-Koreaan? Perustele.

Liite 3. Asiantuntijoiden haastattelurunko

HAASTATTELURUNKO

Asiantuntijat

Taustatietoa

Mikä titteli?

Mikä yritys?

1. Millainen yleinen mielikuva sinulla on Pohjois-Koreasta?
2. Millainen Pohjois-Korean matkailuimago on mielestäsi?
- mahdollisesti jonkinasteista dark tourismia
3. Millainen matkailupotentiaali Pohjois-Korealla on?
4. Mitä mieltä olet Pohjois-Koreaan suuntautuvasta matkailusta? Onko se eettistä?
5. Onko matkustuspäätös pelkästään matkailijan itsensä vastuulla?
6. Miten Pohjois-Koreaan matkustavia turisteja tulisi kouluttaa?
7. Iltapäivälehdissä Pohjois-Koreaa käsitellään lähinnä vitsinä. Kuinka haitallista se on, että tavalliset ihmiset yhdistävät Pohjois-Korean vitsiin eivätkä ota sen toimia tosissaan?
8. Olisiko matkailuboikotista hyötyä Pohjois-Korean tilanteessa? Miksi?

Liite 4. Matkanjärjestäjien haastattelurunko

HAASTATTELURUNKO

Matkanjärjestäjä

Taustatietoa

Mikä titteli yrityksessä?

Miten yhteydessä Pohjois-Korean matkapakettiin?

1. Miksi Pohjois-Korean matka järjestetään?
2. Onko matkanjärjestäjä tietoinen Pohjois-Korean ihmisoikeusrikkomuksista ja diktatuurihallinnosta?
3. Mikä on matkanjärjestäjän kanta Pohjois-Korean matkailun eettisyyteen?
4. Onko ihmisoikeuskysymyksistä puhuttu matkaa suunniteltaessa ja otetaanko ne huomioon matkan aikana?
5. Nostaako matkanjärjestäjä eettisiä kysymyksiä esiin matkailijoiden kanssa? Miksi?
6. Koulutetaanko matkailijoita millään tavalla Pohjois-Korean tilasta?
7. Millaista palautetta matkanjärjestäjä saa matkailijoilta Pohjois-Korean matkaa koskien?
8. Millaisia haasteita matkanjärjestäjä kohtaa Pohjois-Korean puolelta järjestäessään matkaa?
9. Mihin matkan kustannukset menevät Pohjois-Koreassa?
10. Miten Pohjois-Korean matkan toteutus on mukautettu matkanjärjestäjän omiin eettisiin periaatteisiin?